

RAPOR

TÜRKİYE'NİN İKLİM DİPLOMASİSİNDE SIFIR ATIK

ABDULMENAF TURAN, ÇAĞLA VURAL, DİLEK AĞA

KASIM 2026 | SAYI: 279

SETA

TÜRKİYE'NİN İKLİM DİPLOMASİSİNDE SIFIR ATIK

ABDULMENAF TURAN
ÇAĞLA VURAL
DİLEK AĞA

SETA

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 278
I. Baskı: 2026
ISBN: 978-625-5703-91-0

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri, Ahmet Burak Çil
Mizanpaj: Said Demirtaş
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin
Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel
Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

SIFIR ATIK KAVRAMI VE DÖNGÜSEL EKONOMİ | 13

İÇ DÖNÜŞÜM (2017-2025) | 19

SIFIR ATIĞIN BM SİSTEMİNE TAŞINMASI | 27

SIFIR ATIK VE TÜRKİYE'NİN İKLİM DİPLOMASİSİ KAPASİTESİ | 35

COP31 BAŞKANLIĞI VE SIFIR ATIK | 45

SONUÇ | 53

KAYNAKÇA | 59

ÖZET

Sıfır Atık Projesi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın himayesinde 2017'de başlatılmıştır. Proje bu tarihten itibaren Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) tarafından yürütülmektedir. Sıfır Atık Projesi ilk sekiz yılında ölçülebilir sonuçlar ortaya koymuştur. Nitekim ÇŞİDB'nin 30 Mart 2026 tarihli açıklamasına göre ulusal geri kazanım oranı 2017'deki yüzde 13 düzeyinden 2025'te yüzde 37,53'e yükselmiştir. 2017-2025 döneminde 90 milyon ton geri dönüştürülebilir atık işlenerek ekonomiye 365 milyar lira kazandırılmıştır. Ayrıca 217 bin bina ve tesis Sıfır Atık Yönetim Sistemi kapsamına alınmış, 28 milyon kişiye farkındalık eğitimi verilmiştir. ÇŞİDB'nin açıklamasına göre bu dönemde 270 milyar kilovat saat enerji ile 2 trilyon litre su tasarrufu sağlanmış, 613 milyon ağacın kesilmesi önlenmiş ve yaklaşık 180 milyon ton sera gazı salımı engellenmiştir. Bakanlık geri kazanım oranı için 2035'te yüzde 60 ve 2053'te yüzde 70 hedeflerini belirlemiştir.[1] Bu rakamların tamamı ÇŞİDB verisine dayanmaktadır. Proje Dünya Bankası, Avrupa Çevre Ajansı ve OECD gibi kuruluşların değerlendirmelerinde de yer almıştır. Bu değerlendirmeler İklim Yatırım Fonları'nın (Climate

1 "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı", Sıfır Atık, 30 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/sifir-atik-ile-90-milyon-ton-atik-geri-donusume-kazandirildi.

Investment Funds) Türkiye'deki Sıfıra Yakın Atık programına ilişkin vaka çalışmasıyla birlikte bu raporun dördüncü bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Proje, ülke içindeki bu sonuçların yanı sıra çok taraflı alanda da önemli kazanımlar elde etmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye ofisi ilk Küresel Amaçlar Eylem Ödülü'nü Mart 2021'de Sıfır Atık Projesi'ne vermiştir. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu ise 14 Aralık 2022'de kabul ettiği A/RES/77/161 sayılı kararla 30 mart gününü Uluslararası Sıfır Atık Günü olarak ilan etmiştir. Türkiye'nin sunduğu karar tasarısını 105 ülke eş sunucu olarak desteklemiştir. Günün 30 Mart 2023'te BM Genel Kurulu'nda düzenlenen ilk anma programında Genel Sekreter António Guterres, BM Sıfır Atık Danışma Kurulunun kurulacağını duyurmuş ve başkanlığı Emine Erdoğan'a önermiştir. Kurul 12 Nisan 2023'te resmen kurulmuş, ilk yüz yüze toplantısını 1 Kasım 2023'te İstanbul'da yapmış ve üç yıllık görev süresini Nisan 2026'da tamamlamıştır. Ancak bu kurulun bundan sonraki statüsüne ilişkin henüz kamuoyuna açıklanmış bir karar bulunmamaktadır. BM İnsan Yerleşimleri Programı (BM-Habitat) Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi de İstanbul'da açılmıştır. Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi ilk kez Eylül 2022'de 77. BM Genel Kurulu'nda Genel Sekreter Guterres ve Emine Erdoğan tarafından imzalanmış ve 78. oturumda da küresel imzaya açılmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan Eylül 2023'te Türkevi'nde beyannamenin ilk bireysel imzacısı olmuş ve 79. Genel Kurul'da beyannameye yeni destekler eklenmiştir.

Bu rapor, Sıfır Atık'ın Türkiye için iki boyutta işlev gördüğünü ileri sürmektedir. Sıfır Atık bir yandan ülkenin döngüsel ekonomiye geçişinin operasyonel temelidir ve çevre farkındalığının topluma yayılmasını sağlamaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin iklim diplomasisinin uluslararası düzeyde en fazla kurumsallaşmış bileşenidir. Türkiye 9-20 Kasım 2026 arasında Antalya'da düzenlenecek BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) 31. Taraflar Konferansı'nın (COP31) başkanlığını üstlenecektir. Türkiye bu başkanlık sürecinde de Sıfır Atık'ı öncelikli başlıklarından biri olarak öne çıkarmaktadır.

GİRİŞ

İklim diplomasisi, 2015 Paris Anlaşması'nı izleyen on yılda orta ölçekli güçlerin dış politika stratejisinin ana akımına yerleşmiştir. UNFCCC Taraflar Konferansları, iklim finansmanı müzakereleri, adil enerji geçişi ortaklıkları ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin uygulama süreci birlikte kurumsal bir zemin oluşturmuştur. Bu zemin, tarihsel olarak en çok salım yapan büyük ekonomilerin yanı sıra farklı ölçeklerdeki pek çok devlete de görünürlük ve etki kazanma imkanı sunmaktadır. Orta ölçekli güçler açısından iklim gündeminin ayırt edici yanı ise maddi kapasitesi sınırlı bir devletin gündem belirleme, koalisyon kurma ve ara buluculuk yollarıyla büyüklüğünün çok ötesinde etki kazanabildiği az sayıdaki alandan biri olmasıdır. Türkiye'nin dış politika seçeneklerini ele alan literatür de ülkemizin coğrafi ve diplomatik konumlanışını bu role uygun bulmaktadır. Vural ve Baysal[2] çok taraflı müzakerelerde makro kolaylaştırıcılığı, adil enerji geçişinde sektörel uzlaştırıcılığı ve sınır aşan anlaşmazlıklarda mikro düzlemde teknik kolaylaştırıcılığı kapsayan üç düzlemli bir iklim diplomasisi kapasite modeli ortaya koymaktadır. Bu rapor söz konusu

2 Çağla Vural ve Başar Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli: Üç Düzlemli Bir Kapasite Değerlendirmesi", SETA Odak, 17 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.setav.org/turkiyenin-iklim-diplomasisi-potansiyeli-uc-duzlemli-bir-kapasite-degerlendirmesi.

modeli, tek tek politika araçlarıyla sınanmaya açık bir çerçeve olarak ele almakta ve Türkiye'nin politika araçlarından hangisinin bu kapasiteyi en iyi biçimde hayata geçirdiğini ve bunu nasıl yaptığını sormaktadır.

İklim politikası literatüründe analitik ilginin büyük bölümünü enerji sistemleri ve salım fiyatlandırması çekerken atık yönetimi ve döngüsel ekonomi reformu bir dış politika aracı olarak görece az tanınmıştır. Oysa atık azaltımı, orta gelirli ülkelerin enerji sistemi dönüşümünün gerektirdiği mali yükün çok altında bir maliyetle somut uygulama ortaya koyabildiği, vatandaşa dönük ve mevzuata dayalı bir politika alanıdır. İklim Yatırım Fonları,[3] Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) yürüttüğü Sıfıra Yakın Atık programına ilişkin vaka çalışmasında programı "atığın ekonomik değere dönüştürülmesi" başlığı altında sunmuş ve "geniş ölçekte örnek alınmayı hedefleyen" bir program olarak tanımlamıştır. Bu vurgudan hareketle rapor, bu mali koşullar altında hayata geçirilen bir modelin diğer gelişmekte olan ekonomiler için de erişilebilir olduğunu ve benzer konumdaki devletlere doğrudan aktarılabilir bir uygulama referansı sunduğunu ileri sürmektedir. Raporun temel argümanına göre bu az tanınan alan, Türkiye'de iklim diplomasisinin uluslararası düzeyde en fazla kurumsallaşmış aracına dönüşmüştür.

Türkiye'nin iklim politikası çerçevesi kısa bir süre içinde oluşturulmuştur. Paris Anlaşması Nisan 2016'da imzalanmış, Ekim 2021'de onaylanmış[4] ve Glasgow'daki COP26 öncesinde Eylül 2021'de BM Genel Kurulu'nda 2053 net sıfır hedefi açıklanmıştır.[5] Güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı Nisan 2023'te sunulmuş[6] ve 7552 sayılı İklim Kanunu da 2 Temmuz 2025'te kabul edilerek aynı ay yürürlüğe girmiştir.[7] Bu yapının içinde Sıfır Atık ayrı bir yerde durmaktadır. Çünkü 2017'de başlatılan proje, Paris Anlaşması'nın

3 "Near Zero Waste in Turkey: Moving toward a Circular Economy by Monetizing Waste", İklim Yatırım Fonları, (2019), 4, erişim 19 Ekim 2026, https://www.cif.org/sites/cif_enc/files/knowledge-documents/turkey_now_program_case_study_dec6.pdf.

4 "Paris Agreement, Chapter XXVII.7.d", United Nations Treaty Collection, Status of Treaties, erişim 19 Ekim 2026, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27; "Türkiye: Status of Ratification, Paris Agreement", United Nations Climate Change, erişim 19 Ekim 2026, https://unfccc.int/node/61221.

5 *Türkiye Country Climate and Development Report* (Washington D.C.: World Bank Group, 2022), 25.

6 Republic of Türkiye, "Türkiye Updated First Nationally Determined Contribution", UNFCCC'ye sunulmuştur, (Nisan 2023).

7 "İklim Kanunu, Kanun No. 7552", *Resmi Gazete*, Sayı 32951, 9 Temmuz 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/07/20250709-1.htm; "Restoring the Lost Balance on Land and Sea: Turkey's Climate Law", Politics Today, 30 Eylül 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://politicstoday.org/restoring-the-lost-balance-on-land-and-sea-turkeys-climate-law.

onaylanması, 2053 net sıfır hedefinin açıklanması, güncellenmiş katkı beyanı ve İklim Kanunu'ndan dört ila sekiz yıl önce hayata geçmiştir.[8] Proje bu süreçte –dördüncü bölümde ortaya koyulan– sekiz yıllık uygulama birikiminin yanı sıra BM düzeyinde çok taraflı kurumsal kazanımlar da elde etmiştir. Bu kazanımların ilki bir BM Genel Kurulu kararıdır.[9] Karar 30 mart gününü Uluslararası Sıfır Atık Günü olarak ilan etmiş ve bugün için herhangi bir bitiş tarihi öngörmemiştir. Bunlara BM genel sekreteri tarafından kurulan ve başkanlığını Sayın Emine Erdoğan'ın yürüttüğü Danışma Kurulu eklenmiş ve ulusal düzeyde ise projenin uluslararası görünürlüğünü artıran yarı kamusal bir yapı olarak Sıfır Atık Vakfı kurulmuştur.

Raporun temel argümanına göre Sıfır Atık, Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçişinin operasyonel temelini oluşturmakta ve sistem düzeyindeki bir reformu mevzuata dayalı uygulamalarla vatandaşın gündelik yaşamına taşımaktadır. Sıfır Atık aynı zamanda ülkemizin iklim diplomasisinin uluslararası düzeyde en fazla kurumsallaşmış bileşenidir ve bu konum somut diplomatik, ekonomik ve azaltıma yönelik çıktılara dayanmaktadır. Bu iki boyut birlikte değerlendirildiğinde Sıfır Atık, BM bünyesinde kurumsallaşmış bir destek tabanına sahip olan ve Türkiye'nin COP31 başkanlığı sürecinde öne çıkardığı, Türkiye kaynaklı bir politikadır. Raporda üçüncü bölüm Sıfır Atık'ın kavramsal çerçevesini ortaya koymakta, dördüncü bölüm 2017-2025 dönemindeki iç performansı incelemekte ve beşinci bölüm de politikanın BM sistemine taşınma sürecini izlemektedir. Altıncı bölüm ortaya çıkan diplomatik sermayeyi Vural ve Baysal'ın[10] üç düzlemli kapasite modeli ve Wasylina'nın[11] yumuşak güç çerçevesi üzerinden okumaktadır. Yedinci bölüm bu birikimin COP31 sürecinde nasıl kullanıldığını ele alırken sekizinci bölüm ise raporun temel argümanını özetleyerek ileriye dönük üç gözlem ve dört politika önceliği ortaya koymaktadır.

8 Gökçe Nur Şafak ve Selçuk Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project from the Perspective of Public Value", *İçtimaiyat* 10, sayı 1 (2026): 6.

9 "Promoting Zero-Waste Initiatives to Advance the 2030 Agenda for Sustainable Development, A/RES/77/161", United Nations General Assembly, 14 Aralık 2022, erişim 19 Ekim 2026, https://digitallibrary.un.org/record/3998545.

10 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

11 Ellen Wasylina, "Green Diplomacy: The Soft Power Axis of Türkiye's Public Diplomacy", *Türkiye's Public Diplomacy Ecosystem: A Reflection on Evolving Practices*, der. Oğuz Güner (Cham: Palgrave Macmillan, 2025).

SIFIR ATIK KAVRAMI VE DÖNGÜSEL EKONOMİ

Sıfır Atık Kavramının Tanımı

Sıfır atık ifadesi uluslararası atık politikasında yerleşik bir öncelik sıralamasına dayanmaktadır. Avrupa Birliği (AB) Atık Çerçeve Direktifi'nin (2008/98/EC) 4. maddesi, atık yönetimi seçeneklerini çevresel tercih sırasına göre derecelendiren beş kademeli bir hiyerarşi kurmaktadır.[12] Hiyerarşinin en üstünde "önleme" yer almakta, onu sırasıyla "yeniden kullanıma hazırlık", "geri dönüşüm" ve "enerji geri kazanımı" dahil diğer geri kazanım yöntemleri izlerken en az tercih edilen seçenek olarak ise "bertaraf" gelmektedir. İklim Yatırım Fonları, Türkiye'nin Sıfıra Yakın Atık programına ilişkin 2019 tarihli vaka çalışmasında aynı hiyerarşiyi önleme, yeniden kullanım, geri dönüşüm, enerji geri kazanımı ve bertaraf etiketleriyle yinelemektedir.[13] Bu hiyerarşi açısından sıfır atık, önleme ve geri kazanımın en üst düzeye çıkarıldığı, bertarafın ise sıfıra yaklaştığı hedef durumunu ifade

12 "Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on Waste and Repealing Certain Directives (Waste Framework Directive), OJ L 312", 22 Kasım 2008, Madde 4(1).

13 "Near Zero Waste in Turkey", 6, Şekil 1.

etmektedir. Dolayısıyla sıfır atık, bir program adı olmaktan önce atık sistemleri için bir nihai hedeftir.

Türkiye bu nihai hedefi kendi uygulamasına taşırken teknik özüne sadık kalmıştır. ÇŞİDB, Sıfır Atık Projesi'ni atığın kaynağında önlenmesi, türlerine göre ayrıştırılması, geçici depolama alanlarında biriktirilmesi ve geri dönüşüm için lisanslı firmalara aktarılması olarak tanımlamaktadır.[14] Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye ilişkin 2019 tarihli ilerleme raporu da Türkiye'nin sıfır atık yönetimi yaklaşımıyla doğal kaynakların verimli kullanımı, depolamanın azaltılması ve geri dönüşümle yeniden kullanımın artırılmasını teşvik eden bir strateji benimsediğini belirtmektedir.[15] Salihoğlu ve arkadaşları ise Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçiş literatüründe Sıfır Atık Projesi'ni, plastik atık kirliliğini azaltma ve geri kazanım oranlarını yükseltme çabasının öncü projesi olarak nitelemektedir.[16]

Proje, kamu temizliğinden çevre korumaya uzanan uzun bir mevzuat birikimine dayanmaktadır. Bu birikimin ilk örnekleri olan 1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile 1580 sayılı Belediye Kanunu, nüfusu 50 bini aşan şehirlerin kamusal alanları temizlemesi ve atıkları işlemesini zorunlu kılmıştır. Ardından 1982 Anayasası'nın 56. maddesi sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını devletin ve vatandaşın ortak ödevi olarak tanımlamıştır. 11 Ağustos 1983'te *Resmi Gazete*'de yayımlanan Çevre Kanunu atığı hukuki bir kategori olarak mevzuata sokmuş ve ilk Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği ise 1991'de çıkarılmıştır. AB müktesebatına uyum süreci de 2000'lerin başından itibaren aralarında 2014-2017 Ulusal Geri Dönüşüm Stratejisi ile 2016 AB Ulusal Çevre Yaklaştırma Stratejisi'nin de bulunduğu bir dizi strateji belgesinin hazırlanmasını sağlamıştır. Sıfır Atık Projesi 2017'de başlatılmış ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3. maddesinde 2018'de yapılan değişiklikler, 2019 tarihli Sıfır Atık Yönetmeliği ve 2020'de Türkiye Çevre Ajansı'nın kurulmasıyla yasal zeminine kavuş-

14 Mehmet Emin Birpınar ve Ersin Gürtepe, "The Road to Zero Waste: Case of Türkiye", *Zero Waste*, der. Kasım Yenigün, Abdulmenaf Turan ve Tuğrul Çamaş (Ankara: ÇŞİDB, 2022), 25-55.

15 *Turkey 2019 Report*, SWD (2019) 220 final (Brüksel, European Commission, 29 Mayıs 2019), 93; Güray Salihoğlu, Şule Turhan, Gaffar İhsan İpeker ve Nezih Kamil Salihoğlu, "Circular Economy in Turkey", *Circular Economy: Recent Trends in Global Perspective*, der. Sadhan Kumar Ghosh ve Sannidhya Kumar Ghosh (Singapur: Springer, 2021), 529-530.

16 Salihoğlu vd., "Circular Economy in Turkey", 537.

muştur. Dolayısıyla proje bu uzun mevzuat birikiminin en son aşamasını oluşturmaktadır.[17]

Sıfır Atık Markası ve Kamusal Değer

Sıfır Atık, mevzuata dayalı bir program olmasının yanı sıra baştan itibaren toplumun kolayca tanıyabileceği bir marka olarak tasarlanmıştır. Salihoğlu ve arkadaşları ÇŞİDB'nin projeyi kendi binalarında da uyguladığını ve bu sırada ülke genelinde farkındalık kampanyaları düzenlendiğini belirtmektedir.[18] Şafak ve Denek[19] de bu tasarımdan doğan politika taahhütlerini belgelemektedir. Nitekim On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) vatandaş farkındalığının artırılmasını ve örgün eğitimin her kademesinde sıfır atık uygulamalarının yaygınlaştırılmasını taahhüt etmektedir. Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Uzaktan Eğitim Kapısı da kamu çalışanlarına sıfır atık yönetimi eğitimi vermektedir. Vatandaşların, okulların ve küçük işletmelerin döngüsel ekonomi mevzuatıyla doğrudan ilişki kurması kolay değildir. Sıfır Atık ise bu kesimlerin kolayca benimseyebileceği anlaşılır bir ad sunmakta ve böylece anlaşılırlığı başlı başına bir politika aracına dönüştürmektedir.

Sıfır Atık'ın atık hacmi çıktılarının ötesinde ne ürettiğini en net biçimde çözümleyen hakemli çalışma kamusal değer geleneğine dayanmaktadır. Benington[20] ile Candel ve Paulsson'dan[21] hareketle Şafak ve Denek[22] kamusal değeri şu dört boyutta sınıflandırmaktadır: (i) sosyokültürel boyut (eğitim, farkındalık, vatandaş kapasitesi), (ii) siyasi boyut (gönüllü katılım, çok paydaşlı yönetişim), (iii) ekonomik boyut (ekonomiye geri kazanım, sektör istihdamı) ve (iv) ekolojik boyut (enerji ve su tasarrufu, sera gazı azaltımı). Belge analizine dayanan çalışma, Sıfır Atık Projesi'nin bu dört boyutun her

17 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 5-7.

18 Salihoğlu vd., "Circular Economy in Turkey", 539.

19 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 7-8.

20 John Benington, "From Private Choice to Public Value?", *Public Value: Theory and Practice*, der. John Benington ve Mark H. Moore (Londra: Palgrave Macmillan, 2011), 31-51; Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project" içinde tartışıldığı biçimiyle.

21 Melissa Candel ve Jenny Paulsson, "Enhancing Public Value with Co-Creation in Public Land Development: The Role of Municipalities", *Land Use Policy*, sayı 132 (2023); Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project" içinde tartışıldığı biçimiyle.

22 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project".

birinde kamusal değer ürettiği sonucuna varmaktadır.[23] Bu bulgu, projenin bir temizlik kampanyasından öte sistem düzeyinde bir reform olarak değerlendirilmesine akademik bir dayanak sağlamaktadır.

Marka, açık bir hukuki ve kurumsal altyapıya dayanmaktadır. 2018'de kurulan Sıfır Atık Bilgi Sistemi ve 2019 tarihli Sıfır Atık Yönetmeliği bu altyapının temel unsurlarıdır.[24] Türkiye Çevre Ajansı 2020'de 7261 sayılı Kanun'la kurulmuş ve ulusal bir depozito sisteminin geliştirilmesini de içeren açık bir döngüsel ekonomi ve sıfır atık görevi üstlenmiştir.[25] Ayrıca Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü bünyesinde bir Sıfır Atık Uygulamaları Dairesi bulunmakta ve atık toplayıcılarına ilişkin genelge de 2022'de yayımlanmıştır.[26]

Sıfır Atık ve Döngüsel Ekonomiye Geçiş

Türkiye'nin Sıfır Atık adlandırması tek taraflı bir yeniden markalama değildir. Avrupa Komisyonu'nun 2014 tarihli bildiriminin tam başlığı "Döngüsel Ekonomiye Doğru: Avrupa için Bir Sıfır Atık Programı"dır (COM[2014] 398 final) ve bu başlık Sıfır Atık'ı Avrupa'nın döngüsel ekonomi gündeminin operasyonel adı olarak konumlandırmaktadır.[27] Ellen MacArthur Vakfı[28] tarafından yaygınlaştırılan "döngüsel ekonomi" kavramı da bugün bu kuruluş tarafından üç tasarım ilkesiyle özetlenmektedir.[29] Bu ilkeler (i) atık ve kirliliğin ortadan kaldırılması, (ii) ürün ve malzemelerin en yüksek değerinde döngüde tutulması ve (iii) doğanın yenilenmesidir. Dolayısıyla Türkiye'nin Sıfır Atık adını benimsemesi hem uluslararası politika dilindeki yerleşik kullanım hem de AB'nin kendi programına verdiği adla örtüşmektedir. AB Konseyi de yeşil diplomasiye ilişkin Mart 2024 sonuç bildirgesinde Birlik için "küresel, adil ve kapsayıcı yeşil geçişi hızlandırma" taahhüdünü

23 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", öz ve 7-11.

24 "Sıfır Atık Yönetmeliği", *Resmi Gazete*, Sayı 30829, 12 Temmuz 2019, erişim 19 Ekim 2026, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190712-9.htm.

25 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6-7.

26 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6-7.

27 *Towards a Circular Economy: A Zero Waste Programme for Europe*, COM(2014) 398 final (Brüksel: Avrupa Komisyonu, 2014).

28 *Towards the Circular Economy*: *An Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition*, Cilt 1 (Ellen MacArthur Foundation, 2013).

29 "Circular Economy Principles", Ellen MacArthur Foundation, son güncelleme 21 Ağustos 2024, erişim 19 Ekim 2026, https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-principles.

ortaya koymaktadır.[30] Aynı belge döngüsel ekonominin sunduğu fırsatlar, kaynak verimliliği ve atık üretiminin azaltılmasına da yer vermektedir. Bu durum, Sıfır Atık'ın konu edindiği alanın AB'nin yeşil diplomasisinde de önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Özetle Sıfır Atık, iç politika düzleminde üç işlev görmektedir. Sıfır Atık, Direktif 2008/98/EC ile kurulan ve İklim Yatırım Fonları vaka çalışmasında yinelenen beş kademeli atık hiyerarşisinin önceliklerini esas alan, mevzuata dayalı bir hedef durumudur. Aynı zamanda Şafak ve Denek'in[31] dört boyutlu kamusal değer çıktısını belgelediği davranışsal olarak anlaşılır ve vatandaşa dönük bir marka niteliği taşımaktadır. Bunlara ek olarak Sıfır Atık, Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçişinin operasyonel temelini oluşturmaktadır. Avrupa Komisyonu[32] projeyi bu niteliğiyle tanımakta, Dünya Bankası[33] projeyi Türkiye'nin iklim taahhütleri arasında saymakta ve İklim Yatırım Fonları[34] da projeden ayrı yürütülen Sıfıra Yakın Atık programını aynı döngüsel ekonomi terimleriyle çerçevelemektedir. İzleyen bölümler iç politika düzlemindeki bu üç işlevin uluslararası alanda nasıl diplomatik görünürlüğe dönüştüğünü, altıncı bölümde Vural ve Baysal'ın[35] üç düzlemli kapasite modelini ölçüt alarak ortaya koymaktadır.

30 *Council Conclusions on Green Diplomacy* (Brüksel: Council of the European Union, 2024), paragraf 2 ve 38; Wasylina, "Green Diplomacy, 393"te aynı ifadeyi "küresel, adil ve kapsayıcı bir yeşil geçişin hızlandırılması" biçiminde aktarmaktadır.

31 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project".

32 *Turkey 2019 Report*, 93.

33 *Türkiye Country Climate and Development Report*.

34 "Near Zero Waste in Turkey".

35 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

İÇ DÖNÜŞÜM (2017-2025)

Başlangıç ve Pilot Uygulama

Sıfır Atık Projesi 2017'de ÇŞİDB tarafından Sayın Emine Erdoğan'ın himayesinde hayata geçirilmiş ve ülke geneline yaygınlaştırılmadan önce ilk olarak Cumhurbaşkanlığı Külliyesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) uygulanmıştır.[36] Salihoğlu ve arkadaşları ÇŞİDB'nin kendi binalarında yürüttüğü uygulamada atıkların ayrı toplandığını, yemek artıklarının hayvan barınaklarına gönderildiğini ve gübre üretmek üzere kompost üniteleri kurulduğunu belirtmektedir. Böylece ÇŞİDB binalarından çıkan atığın depolama sahalarına gönderilmesine son verilmiş ve aynı dönemde ülke genelinde farkındalık kampanyaları da düzenlenmeye başlanmıştır.[37] Uygulamanın devletin en görünür kurumlarında başlaması, kamuoyuna projenin nasıl işleyeceğini gösteren somut bir örnek sunmuştur.

36 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6; Birpınar ve Gürtepe, "The Road to Zero Waste".

37 Salihoğlu vd., "Circular Economy in Turkey", 539.

Mevzuat Altyapısı

Proje, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3. maddesinde 2018'de yapılan değişikliklerle bir farkındalık hareketi olmanın ötesine geçerek hukuki bir zemine kavuşmuştur. Bu değişikliklerle geri kazanım katılım payı ile plastik poşet, ambalaj ve tek kullanımlık malzeme kullanımının azaltılması ilkeleri resmen benimsenmiştir. Aynı düzenlemeyle 29. madde uyarınca sıfır atık sistemi kuran belediyeler, il özel idareleri, kurumlar, kuruluşlar ve işletmelere teşvikler getirilmiştir. Yükümlü oldukları halde sistemi kurmayanlar için ise 20. madde uyarınca idari para cezası öngörülmüştür.[38] Katılımcı tesislerin çıktılarını izleyecek veri altyapısı olan Sıfır Atık Bilgi Sistemi de aynı yıl kurulmuştur.[39]

Sıfır Atık Yönetim Sistemi'nin usul ve esasları 12 Temmuz 2019 tarihli ve 30829 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanan Sıfır Atık Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Yönetmelik, yerel yönetimler ve Ek-1 listesinde belirtilen diğer yükümlü yerlerin yanı sıra gönüllü katılımcıları da kapsayan dört sertifika seviyesi (temel, gümüş, altın ve platin) belirlemiştir. Yönetmelikle eş zamanlı olarak uygulama kılavuzları da yayımlanmıştır.[40]

Bu dönemde vatandaşın gündelik hayatına en doğrudan yansıyan düzenleme ise 1 Ocak 2019'da yürürlüğe giren ücretli plastik poşet uygulaması olmuştur. Avrupa Komisyonu'nun 2019 tarihli ilerleme raporu da uygulamanın kamuoyunda büyük ilgi gördüğünü belirtmiştir.[41] Uygulamanın 2019-2025 arasında 2 milyon 844 bin 596 ton plastik atığın oluşmasını önlediği bildirilmektedir.[42]

Mevzuattaki en yeni adım ise ambalaj atığı döngüsünü tüketici düzeyinde kapatan Depozito Yönetim Sistemi'dir (DYS). Sistemin hukuki çerçevesini 2022'de yayımlanan Zorunlu Depozito Yönetim Sistemi Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar kurmuş, saha işletmeciliğini ise 13 Kasım

38 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6.

39 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6.

40 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6; "Sıfır Atık Yönetmeliği".

41 *Turkey 2019 Report*; Salihoğlu vd., "Circular Economy in Turkey", 529.

42 *2025 Yılı İdare Faaliyet Raporu*, ÇŞİDB, (Şubat 2026), 51, 97, erişim 19 Ekim 2026, https://webdosya.csb.gov.tr/v2/strateji/2026/02/2025-YILI-DARE-FAAL-YET-RAPORU-20260227155128.pdf; aktaran "Türkiye Prevents 2.8 Million Tons of Plastic Waste through Paid Bag Policy", *Hürriyet Daily News*, 8 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.hurriyetdailynews.com/turkiye-prevents-2-8-million-tons-of-plastic-waste-through-paid-bag-policy-219724 ve "Turkey's Bag Fee Policy Eliminates 2.8 Million Tonnes of Plastic Waste", ScrapMonster, 9 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.scrapmonster.com/news/plastic-recycling/turkeys-bag-fee-policy-eliminates-2.8-million-tonnes-of-plastic-waste-2026-3-9/98639.

2025 tarihli Depozito Saha Yönetim Sistemi Operatörlerinin Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar düzenlemiştir. Tüketiciler iade işlemlerini Depozitosu Olan Ambalajlar (DOA) mobil uygulaması üzerinden yürütmekte, satış ve iade noktalarından sayma-doğrulama ve geri kazanım tesislerine kadar bütün paydaş akışları ise "dbys.gov.tr" portalı üzerinden izlenmektedir. Sistem Haziran 2022'de pilot uygulamalarla başlatılmış, Şubat 2025'te Sakarya'dan başlanarak yaygınlaştırılmış ve 1 Temmuz 2026'da 81 il ile 973 ilçeyi kapsayan ulusal entegrasyon aşamasına geçmiştir.[43]

Sistemin ölçeği kısa sürede belirginleşmiştir. 2026'nın ilk yarısı itibarıyla sisteme kayıtlı piyasaya arz eden firma sayısı 487'ye ve tescilli ürün sayısı 5 bin 258'e ulaşırken 2023'ten bu yana üretilen DYS logolu ürün sayısı da yaklaşık 76 milyara yükselmiştir. Sistemin başlangıcından 11 Ağustos 2026'ya kadar iade edilen ambalaj sayısı 161,4 milyon adede ve kayıtlı kullanıcı sayısı da 2,9 milyon kişiye ulaşmıştır. İadelerin 111,9 milyonunu PET, 26,4 milyonunu cam ve 23 milyonunu alüminyum ambalaj oluşturmuştur. Bu toplamın 102,2 milyonu –yani üçte ikiye yakını– yalnızca 1 Temmuz 2026 sonrasındaki ulusal entegrasyon döneminde gerçekleşmiştir. Saha tarafında 35 operatör yetkilendirilmiş ve 43 sayma doğrulama merkezi kurulmuştur.[44] Bu veriler DYS'nin ambalaj alanında sonuçları en ayrıntılı biçimde izlenebilen uygulamalardan biri olduğunu göstermektedir.

Rakamlar ve Kaynakları

Bu bölümde aktarılan rakamlar ÇŞİDB'ye ait olup 30 Mart 2026'da açıklanmış; Anadolu Ajansı, *Daily Sabah*, *Hürriyet* ve TRT World haberlerinde yer almıştır. Rakamlar, belediyelerce toplanarak Sıfır Atık Yönetim Sistemi kapsamında lisanslı atık işleme tesislerinde işlenen atığı kapsamakta ve bakanlığın kendi yöntemiyle hesaplanmaktadır.[45] Sekiz yıllık dönemin en çok öne

43 *Faaliyet Bilgi Notu* (Ankara: ÇŞİDB Türkiye Çevre Ajansı, 11 Ağustos 2026).

44 *Faaliyet Bilgi Notu*.

45 Avrupa Çevre Ajansı'nın 2025 tarihli Türkiye bilgi notu ÇŞİDB'nin geri kazanım oranının yöntem ve kapsam farklılıkları nedeniyle Eurostat'ın belediye atığı geri dönüşüm verisinden ayrıştığını belirtmektedir (Eurostat 2021 için yüzde 12 bildirmiştir). Bilgi notu ayrıca ÇŞİDB'nin geri kazanım oranını atık işleme tesisleri ile belediyelerden gelen verilere dayanarak hesapladığını ve TÜİK ile bakanlığın bu hesaplamaları iyileştirmek için bir yöntem geliştirmekte olduğunu aktarmaktadır. Bkz. "Waste Management Country Profile: Türkiye", European Environment Agency, (Mart 2025), 4, erişim 19 Ekim 2026, https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-recycling/municipal-and-packaging-waste-management-country-profiles-2025/tr-municipal-waste-factsheet.pdf/@@download/file.

çıkan göstergesi geri kazanım oranıdır. Bu oran projenin başladığı 2017'de yüzde 13 iken 2025'te yüzde 37,53'e yükselerek yaklaşık üç katına çıkmıştır.[46] Bakanlık 2035 için yüzde 60 ve 2053 için de yüzde 70 hedefi belirlemiştir.[47] Şafak ve Denek'in[48] 2022 için aktardığı yüzde 30,13'lük geri kazanım oranı da bu yükselişin ara bir aşamasını göstermektedir.

Proje kapsamında 2017-2025 döneminde toplam 90 milyon ton geri dönüştürülebilir atık işlenmiştir. Bu miktarın 36,1 milyon tonu kağıt ve karton, 10,2 milyon tonu plastik, 3,5 milyon tonu cam ve 9,6 milyon tonu da metaldir. Kalan 30,6 milyon ton organik ve diğer geri dönüştürülebilir atıklardan oluşmaktadır. Aynı dönemde ekonomiye 365 milyar lira düzeyinde katkı sağlanmış, 217 bin bina ve tesis Sıfır Atık Yönetim Sistemi kapsamına alınmış ve 28 milyon kişiye farkındalık eğitimi verilmiştir. Çevresel kazanımlar açısından 270 milyar kilovat saat enerji (yaklaşık 54 milyon hanenin bir yıllık elektrik tüketimi), 2 trilyon litre su (kabaca İstanbul'un iki yıllık tüketimi) ve 60 milyar litre petrol tasarruf edilmiştir. Bunun yanı sıra 390 milyon metreküp depolama alanı tasarrufu sağlanmış ve yaklaşık 180 milyon ton sera gazı salımı önlenmiştir. Ayrıca 613 milyon ağacın kesilmesinin önüne geçilmiştir ki bu sayı Türkiye'deki ormanların yaklaşık yüzde 7'sine denk gelmektedir.[49] Bakanlığın Haziran 2025'te açıkladığı yedi yıllık toplamlar (74,5 milyon ton atık ve yaklaşık 256 milyar lira tasarruf) bir yıl önceki döneme ait olduğu için daha düşüktür. Bu raporda ise 30 Mart 2026'da açıklanan daha güncel rakamlar esas alınmıştır.[50]

Toplam rakamların yanında belirli uygulamalar ve atık türlerine ait ayrı ölçümler de bulunmaktadır. Ücretli plastik poşet uygulamasına ilişkin veriler önceki alt başlıkta aktarılmıştır. Ambalaj atıklarında ise 2018'e ait ulusal geri kazanım oranları plastik ambalajda yüzde 63, metal ambalajda yüzde 68,

46 "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı", T.C. ÇŞİDB, 30 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://csb.gov.tr/haberler/sifir-atik-ile-90-milyon-ton-atik-geri-donusume-kazandirildi-304434.

47 "'Sıfır Atık' ile Geri Kazanım Oranı Yüzde 37,53'e Yükseldi", Demirören Haber Ajansı, 30 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.dha.com.tr/foto-galeri/sifir-atik-ile-geri-kazanim-orani-yuzde-37-53e-yukseldi-2845450.

48 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 9.

49 "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı"; rakamlar Anadolu Ajansı, TRT World ve *Daily Sabah* haberlerinde de aktarılmıştır.

50 Fatma Sevinç Çetin, "Sıfır Atık Projesi ile 7 Yılda 74,5 Milyon Ton Atık Ekonomiye Kazandırıldı", Anadolu Ajansı, 5 Haziran 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/sifir-atik-projesi-ile-7-yilda-74-5-milyon-ton-atik-ekonomiye-kazandirildi/3589450; "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı".

kağıt ve karton ambalajda yüzde 93 ve kompozit ambalajda yüzde 64 olarak bildirilmiştir.[51]

TABLO 1. TÜRKİYE'DE BELEDİYE ATIĞININ YÖNETİM YÖNTEMLERİNDE ULUSAL DEĞİŞİM (2003-2024)

Yönetim Yöntemi	2003	2024
Belediye çöplüklerine gönderilen atık	~16,5 milyon ton	~3,5 milyon ton
İşleme tesislerine gönderilen atık	~7-8 milyon ton	~29 milyon ton
Diğer bertaraf yöntemleri	~1,8 milyon ton	Asgari düzey

Kaynak: Sıfır Atık Vakfı Veri Merkezi, Araştırma Raporu-7 (2026). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) belediye atık istatistiklerine dayanmaktadır.

TABLO 2. BELEDİYE ATIĞININ YÖNETİM YÖNTEMİNE GÖRE BÖLGESEL DAĞILIMI (2024)

Bölge	Çöplüklere Gönderilen (Bin Ton)	Tesislere Gönderilen (Milyon Ton)	Diğer Bertaraf (Bin Ton)
Marmara	203	~11,0	~30
İç Anadolu	550	>4,0	~2
Ege	~300	~4,3	15
Akdeniz	~300	~4,3	<1,5
Karadeniz	246	~2,0	~4
Doğu Anadolu	491	~1,2	~28
Güneydoğu Anadolu	1.450	~1,6	<1,5

Kaynak: Sıfır Atık Vakfı Veri Merkezi, Araştırma Raporu-7 (2026). TÜİK belediye atık istatistiklerine dayanmaktadır.

Dış Değerlendirmeler

Bu başlıkta ÇŞİDB verilerinin yanında üç dış değerlendirme ele alınmaktadır. Bu değerlendirmelerin ilki İklim Yatırım Fonları'nın Türkiye'de 2015'te başlatılan Sıfıra Yakın Atık programını inceleyen vaka çalışmasıdır. Sıfır Atık'tan ayrı ve daha erken tarihli olan bu program, EBRD tarafından Temiz Teknoloji Fonu'nun imtiyazlı finansmanıyla yürütülmüştür. 2019'a gelindiğinde programın sağladığı doğrudan ve dolaylı salım azaltımı yılda 500 bin

51 ÇŞİDB 2018 referans yılına ait ulusal ambalaj verileri (2022); aktaran "Waste Management Country Profile: Türkiye", 4; Ajansın kendi özetinde kompozit ambalaj için yüzde 34 oranı verilmektedir (s. 2).

ton karbondioksit eş değerine ulaşmış ve bu miktar başlangıçta belirlenen yıllık 100 bin tonluk hedefin beş katı olmuştur. Programın temel bileşenlerini; işletmeler arasında ikincil ham madde alışverişini sağlayan Türkiye Materials Marketplace (Döngüsel Ekonomi Platformu), AB müktesebatıyla uyumlu atık olmaktan çıkma kriterlerine ilişkin bir çalışma ve dokuz alt proje oluşturmaktadır.[52]

İkinci değerlendirme Dünya Bankası'nın Haziran 2022 tarihli *Türkiye Ülke İklim ve Kalkınma Raporu*'dur (*Türkiye Country Climate and Development Report*). Rapor, Sıfır Atık Projesi'ni Türkiye'nin iklim taahhütleri arasında anmakla birlikte projeye ilişkin sayısal bir değerlendirme yapmamaktadır. Rapora göre Türkiye, Nisan 2021'deki Liderler İklim Zirvesi'nde açıkladığı taahhütlerde Sıfır Atık Projesi'ni öncelikli araçlar arasında göstermiş ve COP26 öncesinde 2053 net sıfır hedefini ilan etmiştir.[53] Rapor, Türkiye Materials Marketplace'i ülkenin döngüsel ekonomi altyapısının bir parçası olarak tanımlamakta ve hükümetin bir döngüsel ekonomi eylem planı taslağı hazırladığını belirtmektedir.[54] Raporun öne çıkan makroekonomik bulgusu, Dayanıklı ve Net Sıfır Rota senaryosunda 2022-2040 döneminde elde edilmesi öngörülen 146 milyar dolarlık net ekonomik kazançtır.[55] Rapor bu kazancı doğrudan Sıfır Atık'a bağlamamakta ancak projenin Türkiye'nin iklim taahhütleri arasında yer alması, onu ekonominin geneline yayılan bu dönüşümle ilişkilendirmektedir.

Üçüncü değerlendirme olan Avrupa Çevre Ajansı'nın 2025 tarihli bilgi notu ise Türkiye'yi AB ile karşılaştırmalı olarak ele almakta ve olumlu tespitlerin yanı sıra önemli çekinceler de içermektedir. Ajansa göre sıfır atık politikası biyoatık işleme altyapısı, geri kazanım katılım payı ve depozito iade sistemi gibi atık yönetimini iyileştirmeye yönelik birçok yeni politika girişimini başlatmıştır. Geri kazanım katılım payı ambalaj, elektrikli ve elektronik ekipman, plastik poşet, pil ve akümülatör ile lastiklere uygulanmakta, depozito iade sistemi ise belirli içecek ambalajlarını kapsamaktadır. Notun sonuç bölümünde bu politikalar tam olarak uygulandığında durumun büyük olasılıkla iyileşeceği ancak gerçek etkilerinin henüz net-

52 "Near Zero Waste in Turkey", 4-5.

53 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 25.

54 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 48.

55 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 10, 52.

leşmediği belirtilmektedir.[56] Ajansa göre ise atık üretimi "ekonomik büyümeden kopuş" göstermemektedir. 2021'de yüzde 81'e ulaşan düzenli depolama oranı "çok yüksek seyretmekte", "buna karşılık geri dönüşüm oranı düşük kalmaktadır". Eurostat verilerine göre 2021'de Türkiye'de belediye atığının yüzde 12'si geri dönüştürülürken AB (27) için tahmini ortalama ise yüzde 49 olmuştur. Ajans ayrıca "bildirilen verilerdeki tutarsızlıkların kesin sonuçlara varmayı güçleştirdiğini" belirtmekte ve ÇŞİDB'nin kendi analizinin "TÜİK'in Eurostat'a bildirdiği verilerden farklı sayılar" ortaya koyduğuna dikkat çekmektedir.[57]

Bu üç değerlendirmenin dışında COP31 öncesinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Çevre Direktörü Jaime de Bourbon de Parme da Türkiye'nin sıfır atık politikasını olumlu değerlendirmiştir. De Parme'a göre birçok ülke Türkiye'yi hükümet düzeyinde siyasi ve hane düzeyinde de kültürel açıdan bir ilham kaynağı olarak görebilmektedir.[58]

Yerel Yönetim Uygulaması ve Kamusal Değer

Sıfır Atık'a ilişkin mevzuat yerel düzeydeki aktörleri de kapsamaktadır. Bu çerçevede 2021'den bu yana yürürlükte olan Atık Toplama Merkezleri ve Sıfır Atık Uygulamalarının Kurulması ve İşletilmesine İlişkin Usul ve Esaslar organize sanayi bölgeleri, alışveriş merkezleri, havalimanları, plazalar ve restoranlara yükümlülükler getirmektedir. Düzenleme, yerel yönetimlere de vatandaş farkındalığını artırma, katılımı teşvik etme ve uygulamayı yaygınlaştırma sorumluluğu vermektedir.[59] On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) da belirtilen eğitim hedeflerinin yanı sıra seçilmiş üniversitelerde pilot sıfır atık programları başlatılmasını öngörmektedir.[60]

2026'da farkındalık çalışmalarına aylık sıfır atık temaları eklenmiştir. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün belirlediği bu temalarla yılın her ayı

56 "Waste Management Country Profile: Türkiye", 2.

57 "Waste Management Country Profile: Türkiye", 2-4.

58 De Parme'ın OECD çevre direktörlüğü direktörü sıfatıyla COP31 öncesinde yaptığı açıklama için bkz. Aktaran Esra Taskin ve Seyma Yigit, "Türkiye Global Model for Zero Waste ahead of COP31: OECD", Anadolu Ajansı, 31 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/en/greenline/climate-change/turkiye-global-model-for-zero-waste-ahead-of-cop31-oecd/1829700.

59 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 8-9.

60 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6.

farklı bir konuya ayrılmakta ve etkinlikler 81 il müdürlüğünde eş zamanlı olarak yürütülmektedir. Örneğin Ocak ayının teması "Önle, Azalt, Yeniden Kullan" olarak belirlenmiş, Mart ise 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü nedeniyle Uluslararası Sıfır Atık Ayı ilan edilmiştir. Bakanlığa göre uygulamanın amacı, öğrencilerden işletmeler ve yerel yönetimlere kadar bütün paydaşlara ortak bir mesaj verilmesini sağlamaktır. Aylık temalar sayesinde farkındalık çalışmaları belirli dönemlerle sınırlı kalmayıp yıl boyunca süren bir takvime bağlanmıştır.[61]

Henden Şolt'un[62] İstanbul'daki 39 ilçe belediyesi 2022 faaliyet raporlarını analiz ettiği çalışma, projenin belediyeler düzeyindeki uygulamasını ele alan hakemli araştırmalardan biridir. Çalışma bu belediyelerin Sıfır Atık Projesi uygulama verilerini ambalaj, cam, giysi ve tekstil, elektronik, pil, bitkisel yağ, ilaç, lastik, motor yağı ve ahşap atık olmak üzere on atık kategorisinde incelemektedir. Henden Şolt'a göre proje, kentsel yaşamın sürdürülebilirliğini iyileştirme potansiyeli taşımakta ve sürdürülebilir kentsel planlama açısından katılımcı bir çevre politikası olarak değerlendirilebilmektedir.[63]

Projeyi bir bütün olarak değerlendiren hakemli çalışmalar arasında ise Şafak ve Denek'in[64] çalışması öne çıkmaktadır. Farkındalık eğitimi, ekonomik katkı ve kaynak tasarrufu verileri bu çalışmanın tanımladığı sosyokültürel, ekonomik ve ekolojik kamusal değer boyutlarıyla örtüşmektedir.[65]

61 "2026 Yılı Aylık Sıfır Atık Temaları Belirlendi", Sıfır Atık, 30 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/2026-yili-aylik-sifir-atik-temalari-belirlendi.

62 Hatice Burçin Henden Şolt, "Evaluation of the Zero Waste Project in Istanbul District Municipalities from the Perspective of Sustainable Urban Planning", *Sustainability* 15, sayı 15 (2023).

63 Henden Şolt, "Evaluation of the Zero Waste Project", öz.

64 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project".

65 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 7-11.

SIFIR ATIĞIN BM SİSTEMİNE TAŞINMASI

2021 UNDP Türkiye Küresel Amaçlar Eylem Ödülü

UNDP Türkiye ofisi ilk Küresel Amaçlar Eylem Ödülü'nü "Sorumlu Üretim ve Tüketim" başlıklı 12. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'na yaptığı katkılar nedeniyle Sıfır Atık Projesi'ne vermiştir. Ödül 25 Mart 2021'de Ankara'da UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi Claudio Tomasi tarafından Sayın Emine Erdoğan'a takdim edilmiştir.[66]

Ödülün zamanlaması da önemlidir. Ödül, Türkiye'nin karar tasarısını BM'ye sunmasından yaklaşık bir buçuk yıl önce verilmiştir. Bu nedenle Türkiye, tasarıya destek ararken bir BM kuruluşunun ödüllendirdiği bir projeyi öne çıkarabilmiştir. Türkiye'nin Nisan 2021'deki Liderler İklim Zirvesi'nde Sıfır Atık Projesi'ni iklim taahhütleri arasında sayması da projeye aynı dönemde ulusal iklim politikasında bir yer kazandırmıştır.[67] Böy-

66 "The First Global Goals Action Award of UNDP Turkey Goes to the Zero Waste Project of the Country", UNDP Türkiye, 25 Mart 2021, erişim 19 Ekim 2026, https://www.undp.org/turkiye/press-releases/first-global-goals-action-award-undp-turkey-goes-zero-waste-project-country.

67 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 25.

lece proje BM Genel Kurulu'na hem uluslararası hem de ulusal düzeyde tanınmış bir girişim olarak taşınmıştır.

2022 Karar Tasarısı ve 105 Ülkelik Koalisyon

Türkiye karar tasarısını 3 Ekim 2022'de BM Genel Kurulu'nun İkinci Komitesi'ne sunmuştur.[68] Tasarıyı 105 ülke eş sunucu olarak desteklemiştir.[69] Genel Kurul ise 14 Aralık 2022'de "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ni İlerletmek için Sıfır Atık Girişimlerinin Teşviki" başlıklı ve A/RES/77/161 sayılı kararı kabul ederek "30 mart"ı Uluslararası Sıfır Atık Günü ilan etmiştir. Dışişleri Bakanlığı da 30 Mart 2026 tarihli ve 56 sayılı basın açıklamasında bu kararı Türkiye'nin öncülük ettiği bir BM Genel Kurulu kararı olarak anmıştır.[70]

A/RES/77/161 Sayılı Kararın Hükümleri

Bu karar 14 Aralık 2022'de BM Genel Kurulu'nun 77. oturumunun 53. genel toplantısında, sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin 18(a) numaralı gündem maddesi kapsamında kabul edilmiştir. A/RES/77/161 simgesini taşıyan karar 20 Aralık 2022'de yayımlanmıştır.[71]

Karar, sıfır atık girişimlerini desteklemek üzere BM bünyesinde bir Danışma Kurulu oluşturulması, üst düzey bir toplantı düzenlenmesi ve bir uluslararası gün ilan edilmesini öngörmektedir. Kararın 1. paragrafı genel sekreterden üç yıllık bir süre için görev yapacak bir Danışma Kurulu oluşturmasını talep etmektedir. Kurul, üye devletlerle istişare edilerek bilgi, deneyim ve uzmanlıklarına göre seçilecek seçkin kişilerden oluşacaktır. Üyelerin seçiminde kadın-erkek dengesi ve adil coğrafi temsil gözetilecek, kurul

68 Recep Şehitoğlu, "The Female Face of Turkish Public Diplomacy: An Analysis of First Lady Emine Erdoğan's Activities through the Lens of Public Diplomacy", *Türkiye's Public Diplomacy Ecosystem: A Reflection on Evolving Practices*, der. Oğuz Güner (Cham: Palgrave Macmillan, 2025), 367.

69 "Emine Erdoğan: Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope", Sıfır Atık Vakfı, 17 Ekim 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratikvakfi.org/en/emine-erdogan-zero-waste-is-the-name-of-a-brand-new-era-we-are-creating-with-hope.

70 "Uluslararası Sıfır Atık Günü Hk.", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 30 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.mfa.gov.tr/no_-56_-uluslararasi-sifir-atik-gunu-hk.en.mfa.

71 A/RES/77/161. Gündem maddesinin tam başlığı "Sürdürülebilir Kalkınma: Sürdürülebilir Kalkınmanın Gerçekleştirilmesine Doğru: Gündem 21 Temel Alınarak, Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Yoluyla da Olmak Üzere 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin Uygulanması"dır.

"gönüllü katkılara dayalı" olarak çalışacaktır. Kurula verilen görev ise başta en iyi uygulamaların ve başarı örneklerinin yaygınlaştırılması olmak üzere yerel ve ulusal sıfır atık girişimlerini teşvik etmektir. Bu görevin, mevcut bölgesel ve küresel platformlar, BM Çevre Programı (UNEP) ve BM-Habitat'ın kendi görev alanlarındaki çalışmaları esas alınarak ve bunlarla "mükerrerlik oluşturmaksızın" yürütülmesi öngörülmektedir.[72] Gönüllü finansman, üç yıllık görev süresi ve mükerrerlikten kaçınma şartı birlikte değerlendirildiğinde kurulun daimi bir organ olarak tasarlanmadığı görülmektedir. Kararın 5. paragrafı ise genel kurul başkanından UNEP ve BM-Habitat ile iş birliği yaparak 2023'te New York'ta tek günlük üst düzey bir toplantı düzenlemesini istemektedir. Kararın temel hükümlerinden biri olan 6. paragrafla "30 mart" Uluslararası Sıfır Atık Günü olarak ilan edilmiştir.[73] 8. paragraf UNEP ve BM-Habitat'ı günün anılmasını kolaylaştırmaya davet ederken 9. paragraf ise karar kapsamındaki bütün faaliyetlerin masraflarının gönüllü katkılarla karşılanmasını öngörmektedir.[74]

Kararın giriş bölümünde çok sayıda uluslararası çerçeveye atıf yapılmaktadır. Bunlar arasında 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, Paris Anlaşması, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınımının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi ve Yeni Kentsel Gündem yer almaktadır.[75] Böylece sıfır atık kavramı kalkınma, iklim, biyolojik çeşitlilik, atık ve kentleşme alanlarındaki çok taraflı taahhütlerle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirme, Uluslararası Sıfır Atık Günü ile birlikte kararın Türkiye açısından kalıcı kazanımları arasında yer almaktadır. Kararda bugün için herhangi bir süre sınırı öngörülmemiş ve Danışma Kurulu da süreli bir organ olarak kurulmuştur. Bu sürenin sona ermesinin ardından kurulun işlevlerini hangi yapının üstleneceği sorusu bu raporun sonuç bölümünde ele alınmaktadır.

İlk Anma ve Danışma Kurulu Duyurusu (30 Mart 2023)

Uluslararası Sıfır Atık Günü ilk kez 30 Mart 2023'te, 77. BM Genel Kurulu başkanının çağrısıyla BM Genel Kurulu Salonu'nda toplanan ve Genel Sek-

72 A/RES/77/161, paragraf 1.

73 A/RES/77/161, paragraf 6.

74 A/RES/77/161, paragraf 8 ve 9.

75 A/RES/77/161, giriş bölümü.

reter Guterres'in de konuştuğu üst düzey bir toplantıyla anılmıştır.[76] Toplantıdan önce BM-Habitat İcra Direktörü Maimunah Mohd Sharif 24 Şubat 2023'te Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Sharif bu ziyarette 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri nedeniyle taziyelerini iletmiş ve Genel Sekreter Guterres'in toplantıya katılımı için Sayın Emine Erdoğan'a gönderdiği özel daveti kendisine ulaştırmıştır.[77] Toplantının açılış konuşmasını yapan Emine Erdoğan, ÇŞİDB'nin açıklamasına göre BM Genel Kurulu'nda konuşma yapan ilk Türk cumhurbaşkanı eşi olmuştur.[78]

Konuşmanın en dikkat çekici bölümü ise Sıfır Atık'ın BM'deki konumuna ilişkindir. Sayın Emine Erdoğan, bir sıfır atık gönüllüsü olarak ülkesinde başlattıkları bu ulusal girişimin dünyanın geri kalanına örnek olacak bir düzeye ulaşması ve BM çatısı altında güçlü bir politikaya dönüşmesinden gurur ve mutluluk duyduğunu ifade etmiştir.[79] Konuşmasında Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi'ne de değinen Emine Erdoğan, BM Genel Sekreteri Guterres ile birlikte uluslararası katılıma sundukları beyannameyi Sıfır Atık girişiminin kurumsallaşması yolunda önemli bir adım olarak nitelemiştir.[80]

Aynı toplantıda Genel Sekreter Guterres, BM Sıfır Atık Danışma Kurulunun oluşturulacağını duyurmuş ve başkanlığı Sayın Emine Erdoğan'a önererek Türkiye'nin ve Emine Erdoğan'ın sıfır atık gibi kritik bir konudaki liderliğine duyduğu saygı ve takdiri dile getirmiştir.[81] Sayın Emine Er-

76 "Zero Waste Day: UN Calls for a War on Garbage", UN News, 30 Mart 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://news.un.org/en/story/2023/03/1135187.

77 "Emine Erdoğan: We are Determined to Be Part of the Solution to Environmental Issues", Sıfır Atık Vakfı, 3 Haziran 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratikvakfi.org/en/emine-erdogan-we-are-determined-to-be-part-of-the-solution; "Turkish First Lady to Join UN Session on 1st Int'l Zero Waste Day", *Daily Sabah*, 23 Mart 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.dailysabah.com/turkiye/turkish-first-lady-to-join-un-session-on-1st-intl-zero-waste-day/news.

78 "Emine Erdoğan Hanımefendi BM Genel Kurulu Sıfır Atık Özel Oturumu'nda Konuştu", T.C. ÇŞİDB, 13 Nisan 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://ab.csb.gov.tr/haberler/emine-erdogan-hanimefendi-bm-genel-kurulu-sifir-atik-ozel-oturumu-nda-konustu-282696.

79 30 Mart 2023'te Emine Erdoğan'ın BM Genel Kurul Salonu'nda yaptığı konuşmanın resmi İngilizce metni için bkz. "First Lady Erdoğan: We Stand Committed to Be a Part of the Solution Regarding Environmental Problems", Sıfır Atık, erişim 19 Ekim 2026, https://zerowaste.gov.tr/en/library/news/first-lady-erdogan-we-stand-committed-to-be-a-part-of-the-solution-regarding-environmental-problems.

80 "First Lady Erdoğan: We Stand Committed to Be a Part of the Solution Regarding Environmental Problems".

81 António Guterres, "The Role of Zero Waste as a Transformative Solution in Achieving the Sustainable Development Goals" başlıklı üst düzey toplantıda yapılan konuşma, BM Genel Kurul Salonu, New York, 30 Mart 2023; "We are Determined to Be Part of the Solution to Environmental Issues".

doğan'ın teklifi kabul etmesinin ardından kurul 12 Nisan 2023'te resmen oluşturulmuştur.[82]

Danışma Kurulunun Yapısı ve Çalışmaları

Danışma Kurulu, kararın 1. paragrafına uygun olarak kadın-erkek dengesi ve adil coğrafi temsil gözetilerek farklı disiplinlerden 12 üyeyle oluşturulmuştur.[83] Kurulun başkanlığını Emine Erdoğan ve başkan yardımcılığını da Algramo'nun kurucusu ve İcra Kurulu Başkanı José Manuel Moller üstlenmiştir. Kurulun moderatörlüğünü ise BM-Habitat icra direktörü sıfatıyla önce Maimunah Mohd Sharif ve ardından da halefi Ana Claudia Rossbach yürütmüştür. Kurulun Nisan 2023'te başlayan üç yıllık görev süresi Nisan 2026'da sona ermiştir. Kararda yer almamakla birlikte kurulun görev süresi boyunca yılda iki kez toplanması planlanmıştır.[84]

Kurul ilk toplantısını Temmuz 2023'te çevrim içi olarak yaparken ilk yüz yüze toplantısını ise 1 Kasım 2023'te İstanbul'da gerçekleştirmiştir.[85] Kurulun dördüncü toplantısı ise 18 Ekim 2025'te yine İstanbul'da yapılmıştır.[86] Kurulun sekretaryasını BM-Habitat ve UNEP birlikte yürütmüştür. İkinci Uluslararası Sıfır Atık Günü vesilesiyle Mart 2024'te atık yönetimine ilişkin üç iyi uygulama örneği seçen kurul, bu örneklerin UNEP'in One Planet ağı aracılığıyla yaygınlaştırılacağını duyurmuştur. Seçilen örnekler İspanya'nın Balear Adaları'nda konaklama sektöründe tek kullanımlık plastiği azaltmaya yönelik bir sertifika uygulaması, Nijerya'da kasava üretiminde çalışan yerli

82 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

83 Kurulun 12 üyelik sayısı kararda yer almamakta, BM-Habitat kaydına dayanmaktadır. Bkz. "The United Nations Secretary-General's Advisory Board on Zero Waste", UN-Habitat, erişim 19 Ekim 2026, https://unhabitat.org/advisoryboardzerowaste.

84 A/RES/77/161, paragraf 1; "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope"; Şehitoğlu, "The Female Face of Turkish Public Diplomacy", 367; Valeria Giannotta, "Zero Waste: A Movement of Social Responsibility", Anadolu Ajansı, 15 Eylül 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/en/analysis/opinion-zero-waste-a-movement-of-social-responsibility/2992583.

85 "UN Zero Waste Advisory Board Holds First Meeting in Istanbul", ICLEI – Local Governments for Sustainability, 10 Kasım 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://iclei.org/news/un-zero-waste-advisory-board-holds-first-meeting-in-istanbul; "UN Zero Waste Board Holds First Meeting in Istanbul", *Daily Sabah*, 1 Kasım 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.dailysabah.com/politics/un-zero-waste-board-holds-first-meeting-in-istanbul/news.

86 "UN Zero Waste Advisory Board Holds 4th Meeting in Istanbul", *Daily Sabah*, 19 Ekim 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.dailysabah.com/turkiye/un-zero-waste-advisory-board-holds-4th-meeting-in-istanbul/news; "The 4th Meeting of the UN High-Level Advisory Board on Zero Waste was Held under the Chairmanship of Emine Erdoğan", Sıfır Atık Vakfı, 18 Ekim 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratikvakfi.org/en/the-4th-meeting-of-the-un-high-level-advisory-board-on-zero-waste-was-held-under-the-chairmanship-of-emine-erdogan.

kadınlara makine sağlayan ve beceri kazandıran bir program ve cam atığını azaltmaya yönelik bir uygulamadır.[87] Mart 2026'da ise Sıfır Atığa Doğru 20 Şehir girişimini duyuran kurul, dünya genelinden yirmi şehri girişimin ilk öncü şehirleri olarak belirlemiştir.[88]

BM-Habitat'ın İstanbul'da bir bölge ofisi açmasına ilişkin Türkiye ile BM-Habitat arasındaki anlaşma 14 Aralık 2024'te İstanbul'da imzalanmıştır.[89] Sayın Emine Erdoğan Ekim 2025'teki Uluslararası Sıfır Atık Forumu'nda, kurullarının sekretaryasını büyük bir özveriyle yürüten BM-Habitat'ın Türkiye'de bir bölge ofisi açması için gerekli adımları attıklarını ve İstanbul'un sıfır atığın başkenti olacağına inandığını ifade etmiştir.[90] BM-Habitat Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi adıyla açılan İstanbul ofisi Mayıs 2026 itibarıyla faaliyettedir.[91] Nisan 2026'da BM-Habitat İcra Direktörü Rossbach ise İstanbul'un, BM-Habitat'ın bölgedeki çalışmalarının koordinasyonuna katkı sağlayacağını belirtmiştir.[92]

Sıfır Atık Vakfı ve İyi Niyet Beyannamesi

Sıfır Atık Vakfı 2023'te Sayın Emine Erdoğan'ın himayesinde sıfır atık alanındaki küresel çalışmalara merkezlik etmek amacıyla kurulmuştur.[93] Vakıf bünyesinde ayrıca sıfır atık alanındaki en iyi uygulamalar ve politikaların

87 "UN Advisory Board on Zero Waste Outlines Good Practices in Waste Management", UN-Habitat, 27 Mart 2024, erişim 19 Ekim 2026, https://unhabitat.org/un-advisory-board-on-zero-waste-outlines-good-practices-in-waste-management.

88 "UN Advisory Board Names 20 City Leaders in Zero Waste", UN-Habitat, 27 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://unhabitat.org/news/27-mar-2026/un-advisory-board-names-20-city-leaders-in-zero-waste.

89 "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT) Tarafından Temsil Edilen Birleşmiş Milletler Arasında Doğu Avrupa ve Orta Asya Ülkeleri için Türkiye Cumhuriyeti'nde BM-Habitat Bölge Ofisi Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3487) ve Dışişleri Komisyonu Raporu", Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sıra Sayısı 267, 28. Dönem, 4. Yasama Yılı, 3 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y4/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/ed516827-477a-4ece-a000-fdb164030a07.pdf; ayrıca bkz. Fatma Sevinç Çetin, "BM-HABITAT, İstanbul'da Bölge Ofisi Kuracak", Anadolu Ajansı, 29 Ocak 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bm-habitat-istanbulda-bolge-ofisi-kuracak-/3465668.

90 Emine Erdoğan'ın Uluslararası Sıfır Atık Forumu'nda yaptığı konuşma, İstanbul, 17 Ekim 2025; aktaran "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

91 "UN-Habitat to Open New Office in Ashgabat", APA, 19 Mayıs 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://en.apa.az/wuf13/un-habitat-to-open-new-office-in-ashgabat-506733.

92 Ana Claudia Rossbach'ın BM-Habitat icra direktörü sıfatıyla yaptığı açıklama için bkz. Aktaran Yeter Ada Seko ve Alyssa Mcmurtry, "UN-Habitat Chief Says COP31 Must Spotlight Cities in Climate Negotiations", Anadolu Ajansı, 21 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/en/greenline/climate-change/un-habitat-chief-says-cop31-must-spotlight-cities-in-climate-negotiations/1829938.

93 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

uluslararası düzeyde paylaşılması için Sıfır Atık Enstitüsü oluşturulmuştur.[94] Vakıf, ÇŞİDB'ye bağlı bir kurum değildir. Ancak vakfın himayesini üstlenen Emine Erdoğan'ın 2023-2026 döneminde BM Danışma Kuruluna da başkanlık etmesi, vakfa Sıfır Atık'ın uluslararası alanda yaygınlaştırılmasında yarı kamusal bir rol kazandırmaktadır.

Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi'ni ilk olarak Eylül 2022'de 77. BM Genel Kurulu'nda Genel Sekreter Guterres ve Emine Erdoğan imzalamıştır.[95] Beyanname Eylül 2023'te 78. BM Genel Kurulu'nda dijital bir platform üzerinden dünya genelinde bireysel imzaya açılmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da 18 Eylül 2023'te New York'taki Türkevi'nde, eşi Emine Erdoğan'ın öncülüğünde düzenlenen Küresel Sıfır Atık Hareketine Doğru etkinliğinde beyannamenin bireysel imzaya açılan versiyonunu imzalayan ilk kişi olmuştur.[96]

Eylül 2024'teki 79. BM Genel Kurulu sırasında Emine Erdoğan'ın girişimleriyle beyannameye yeni imzacılar katılmıştır. Bu imzacılar arasında Nijerya cumhurbaşkanının eşi Oluremi Tinubu, Çocuklara Yönelik Şiddet Konusunda BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi Najat Maalla M'jid, Guatemala cumhurbaşkanının eşi Lucrecia Peinado, Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi başkanının eşi Mirela Becirovic ve Kosova cumhurbaşkanının eşi Prindon Sadriu yer almaktadır. Beyannameyi destekleyenler arasında 150 ülkedeki 2 bin üniversiteyi kapsayan BM Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı Başkanı Jeffrey Sachs da bulunmaktadır.[97] Azerbaycan'ın beyannameye katılımı da 2025 Uluslararası Sıfır Atık Forumu sırasında Azerbaycan Cumhurbaşkanı İklim Konuları Özel Temsilcisi Muhtar Babayev tarafından duyurulmuştur. Babayev ülkesinin katılımını önemli bir küresel girişimin parçası olmanın ve temiz bir geleceğe yönelmenin en büyük göstergesi olarak nitelemiştir.[98]

94 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

95 "Zero Waste Goodwill Declaration", Sıfır Atık Vakfı, erişim 18 Haziran 2026, https://sifiratikvakfi.org/en/declaration-of-goodwill.

96 "President Erdoğan Signs 'Global Commitment to Zero Waste for the World, Our Common Home' in New York", T.C. Cumhurbaşkanlığı, 18 Eylül 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/149488/president-erdogan-signs-declaration-of-goodwill-for-global-commitment-to-zero-waste-for-the-world-our-common-home-in-new-york; "President Erdoğan Signs Global Zero Waste Declaration of Goodwill in New York", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 18 Eylül 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.iletisim.gov.tr/english/haberler/detay/president-erdogan-signs-global-zero-waste-declaration-of-goodwill-in-new-york.

97 Şehitoğlu, "The Female Face of Turkish Public Diplomacy", 368-369.

98 Muhtar Babayev, Uluslararası Sıfır Atık Forumu açılış oturumunda yapılan konuşma, İstanbul, 17 Ekim 2025; aktaran Hikmet Faruk Başer ve Şaduman Türkay, "Uluslararası Sıfır Atık Forumu İstanbul'da Başladı", Anadolu Ajansı, 17 Ekim 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/tr/gundem/uluslararasi-sifir-atik-forumu-istanbulda-basladi/3719442.

Vakfın düzenlediği etkinliklerin katılım rakamları uluslararası alandaki etkisini göstermektedir. Nitekim Sıfır Atık Vakfı'nın ÇŞİDB, Tarım ve Orman Bakanlığı, UNEP ve BM-Habitat ile düzenlediği 2025 Uluslararası Sıfır Atık Forumu 104 ülkeden katılımcıları ve 118 uluslararası ortak kuruluşu bir araya getirmiştir. Foruma belediye başkanları, büyükelçiler ve BM, UNEP ve UNDP gibi uluslararası kuruluşların üst düzey temsilcileri de katılmıştır.[99] Vakfın ödül programı olan Küresel Sıfır Atık Ödülleri de Uluslararası Sıfır Atık Günü kutlamaları sırasında New York'ta duyurulmuştur.[100]

99 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

100 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

SIFIR ATIK VE TÜRKİYE'NİN İKLİM DİPLOMASİSİ KAPASİTESİ

Türkiye'nin İklim Politikası Çerçevesi

Giriş bölümünde de belirtildiği gibi Türkiye'nin iklim politikası alanındaki temel adımları büyük ölçüde 2021'den sonra atılmıştır. Türkiye, Paris Anlaşması'nı Nisan 2016'da imzalamış, Ekim 2021'de onaylamış ve COP26 zirvesi öncesinde 2053 net sıfır hedefini açıklamıştır.[101] Güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı Nisan 2023'te UNFCCC'ye sunulmuştur.[102] Bunu 2 Temmuz 2025'te kabul edilen ve aynı ay yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanunu izlemiştir. Kanun, 2053 net sıfır hedefinin yasal çerçevesini oluşturmuş ve Türkiye'nin ilk Emisyon Ticaret Sistemi'nin yasal dayanağını sağlamıştır.[103] Türkiye Kasım 2025'te de 2035 hedeflerini içeren İkinci Ulusal Katkı Beyanı'nı sunmuştur.[104]

101 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 25.

102 "Türkiye Updated First Nationally Determined Contribution".

103 "İklim Kanunu, Kanun No. 7552"; "Restoring the Lost Balance on Land and Sea".

104 "Türkiye Submits Its Second Nationally Determined Contribution to the United Nations", T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı, 10 Kasım 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/turkiye-submits-its-second-nationally-determined-contribution-to-the-united-nations-news-4640.

Sıfır Atık Projesi ise 2017'de[105] yani Paris Anlaşması'nın onaylanması ve 2053 taahhüdünden dört yıl, güncellenmiş ulusal katkı beyanından altı yıl ve İklim Kanunu'ndan sekiz yıl önce başlatılmıştır. Bu erken başlangıç, projenin –bu raporun dördüncü bölümde aktarılan– uygulama sonuçlarını biriktirmesine ve bu birikimin –bu raporun beşinci bölümde ele alınan– BM kararına ve kurumsal yapılara dayanak olmasına imkan vermiştir. Bu yönüyle Sıfır Atık, Türkiye'nin iklim politikası araçları arasında uzun bir uygulama geçmişini BM düzeyinde kurumsal bir karşılıkla birleştiren en belirgin örnektir.

Türkiye'nin çevre alanındaki diplomasisini yumuşak güç kavramıyla ilişkilendiren güncel çalışmalardan biri Wasylina'ya[106] aittir. Wasylina, Türkiye'nin yeşil diplomasisini "olumlu bir uluslararası imaj oluşturmayı, iyi niyet geliştirmeyi ve çevresel sürdürülebilirlik çabaları yoluyla nüfuzunu artırmayı amaçlayan yumuşak güç yaklaşımının stratejik bir bileşeni" olarak incelemektedir.[107] Bu rapor ise yeşil diplomasinin etkisinin, iç politikadaki uygulama ile uluslararası düzeydeki kurumsallaşmanın birlikte ilerlemesine bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle Wasylina'nın Türkiye'nin iç çevre politikaları arasında ele aldığı Sıfır Atık, raporda söz konusu stratejinin başlıca örneği olarak değerlendirilmektedir.

Yumuşak Güç ve Türkiye

Bir iç reformun uluslararası alanda karşılık bulabilmesi, ülkenin dış ilişkilerde daha önce kurduğu ağlara ve kurumsal varlığa bağlıdır. Vural ve Baysal[108] Türkiye'nin bu açıdan sahip olduğu yumuşak güç temellerini ortaya koymaktadır. Bu temeller arasında Afrika'da son yirmi yılda inşa edilen yaygın kalkınma iş birliği ağı, Orta Asya ve Güneydoğu Asya'daki ağlar, kültür ve eğitim alanlarındaki kurumsal varlık, insani yardım alanında küresel bir konumlanma ve bölgesel örgütlerdeki etkin rol yer almaktadır. Yazarların ifadesiyle "Afrika ülkelerinin büyük çoğunluğu iklim krizinden en çok etkilenen ancak müzakerelerde sesi en az duyulan taraflardır. Türkiye'nin bu ülkelerle

105 Şafak ve Denek, "An Analysis of the Zero Waste Project", 6.

106 Wasylina, "Green Diplomacy".

107 Wasylina, "Green Diplomacy", 394.

108 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

kurduğu ikili ilişkiler ve çok taraflı platformlardaki iş birliği, iklim müzakerelerinde kolaylaştırıcı bir rol üstlenilmesi için güçlü bir zemin" oluşturmaktadır.[109] Wasylina[110] da bölgesel ölçekte örtüşen bir sonuca ulaşmaktadır. Yazara göre Türkiye, "Akdeniz havzasında yapıcı yeşil diplomasi alanındaki liderliğini ve etkin katılımını ortaya koymak amacıyla yeşil diplomasiyi yurt içinde, ikili ve çok taraflı düzlemde kullanabilecek durumdadır ve kullanmıştır".[111] Türkiye'nin Akdeniz genelindeki çevre diplomasisine odaklanan bu değerlendirme, Vural ve Baysal'ın belgelediği daha geniş Afrika ve küresel çok taraflı katılımı tamamlamaktadır. Böylece iki çalışma birlikte Türkiye'nin hem bölgesel hem küresel alanlara uzanan tutarlı bir yeşil diplomasi çizgisini ortaya koymaktadır.

Döngüsel ekonomiye ilişkin reformlar çoğunlukla OECD ülkelerinin mali ve düzenleyici koşulları esas alınarak tartışılmaktadır. Nitekim OECD'nin döngüsel ekonomi yönetişimine ilişkin anket verileri de ağırlıklı olarak Avrupa'daki kent ve bölgelerden derlenmiştir.[112] Oysa Türkiye gibi orta gelirli bir ülkedeki uygulama, bu reformların gelişmekte olan ülkelerin koşullarına daha yakın mali şartlarda da sonuç verebildiğini göstermektedir. Giriş bölümünde belirtildiği gibi bu rapor, Türkiye'nin deneyimini gelişmekte olan ülkeler için yüksek gelirli ülkelerdeki örneklerden daha kolay uyarlanabilir bir model olarak değerlendirmektedir.[113] Sayın Emine Erdoğan'ın konuşmaları da bu konumlanmayı desteklemekte ve Türkiye'nin iklim krizine tarihsel katkısının düşüklüğünü ülkenin çözüme etkin katılımıyla birlikte vurgulamaktadır.[114] Böylece başarılı bir iç uygulamaya dayanan ve gelişmekte olan ülkelerin iklim adaleti taleplerine yakın duran bir söylem ortaya çıkmaktadır.

Yumuşak güç okumasının üçüncü boyutu, Türkiye'nin iklim iletişimine dair Türk akademik yazınına dayanmaktadır. Bu alandaki çalışmalardan birinde Keleş,[115] Türkiye'nin COP28 sürecindeki resmi açıklamalarını çer-

109 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

110 Wasylina, "Green Diplomacy".

111 Wasylina, "Green Diplomacy", 405.

112 *The Circular Economy in Cities and Regions: Synthesis Report* (Paris: OECD Publishing, 2020).

113 Sıfıra Yakın Atık programına ilişkin değerlendirme için bkz. "Near Zero Waste in Turkey", 4.

114 Emine Erdoğan, Uluslararası Sıfır Atık Forumu konuşması, 17 Ekim 2025.

115 Özlem Tuğçe Keleş, "Climate Change as a New Communication Tool in the Context of Science Diplomacy", içinde *Science Diplomacy for Global Challenges*, der. Muzaffer Şeker ve Mürsel Doğrul (Ankara: TÜBA, 2025).

çeveleme kuramı üzerinden incelemektedir. Keleş'e göre iklim değişikliği, Türkiye'nin kamu diplomasisi stratejisinde "bilim diplomasisinin medya araçsallığı yoluyla itibar yönetiminin bir bileşeni" olarak kullanılmaktadır.[116] Keleş ayrıca Türkiye'nin resmi iklim iletişiminde yinelenen olumlu temaları belirlemektedir. Bu temalar arasında kayıp ve zarar fonu, iklim finansmanı, küresel uyum hedefleri, sera gazı salımları, orta vadeli planlar, bölgesel faaliyet merkezi, ortak bölgesel çerçeve, kadının çalışma hayatındaki değeri, deniz koruma alanları ve azaltım stratejisi yer almaktadır.[117] Bu raporun değerlendirmesine göre Sıfır Atık söz konusu temalar arasında en çok azaltım stratejisiyle örtüşmektedir.

Üç Düzlemli Kapasite Modeli ve Sıfır Atık

Vural ve Baysal[118] Türkiye'nin iklim diplomasisi kapasitesini üç düzlemde ele almaktadır. Bu düzlemler çok taraflı müzakerelerde makro düzlemde kolaylaştırıcılık, adil enerji geçişinde sektörel düzlemde uzlaştırıcılık ve sınır aşan çevresel anlaşmazlıklarda mikro düzlemde teknik kolaylaştırıcılıktır. Yazarlar modeli, Türkiye'nin bu alandaki potansiyeline ilişkin bir değerlendirme ve teknik kapasitenin güçlendirilmesine yönelik öneriler olarak sunmaktadır. Vural ve Baysal'ın çalışması Sıfır Atık'a değinmemektedir. Bu nedenle modeli tek bir politika aracına uygulamak ve Sıfır Atık'ı üç düzlemle eşleştirmek bu raporun kendi tercihidir. Bu alt bölüm, Sıfır Atık'ın her düzlemde Türkiye'ye hangi diplomatik kazanımları sağladığını incelemekte ve projenin en belirgin katkısının makro düzlemde olduğunu ortaya koymaktadır.

Makro düzlemde Sıfır Atık, Türkiye'ye BM sistemi ve bu sistemle bağlantılı alanlarda bir dizi kurumsal kazanım sağlamıştır. Bunların ilki A/RES/77/161 sayılı kararla ilan edilen ve her yıl 30 martta anılan Uluslararası Sıfır Atık Günü'dür.[119] İkincisi başkanlığını Sayın Emine Erdoğan'ın yürüttüğü ve ilk yüz yüze toplantısını 1 Kasım 2023'te İstanbul'da yapan Danışma Kuruludur.[120] Üçüncüsü Türkiye'nin karar tasarısına eş sunucu olarak

116 Keleş, "Climate Change as a New Communication Tool in the Context of Science Diplomacy", öz.

117 Keleş, "Climate Change as a New Communication Tool in the Context of Science Diplomacy", 266.

118 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

119 A/RES/77/161, paragraf 6.

120 "UN Zero Waste Advisory Board Holds First Meeting in Istanbul".

katılan 105 ülkenin desteğidir. Karar 14 Aralık 2022'de Genel Kurul'un 53. Genel Toplantısı'nda oylamaya başvurulmadan kabul edilmiştir.[121] Dördüncüsü Sıfır Atık'ın uluslararası alanda yaygınlaştırılmasında yarı kamusal bir rol üstlenen Sıfır Atık Vakfı'dır. Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi ile Mart 2026'dan bu yana İstanbul'da faaliyet gösteren BM-Habitat Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi de bu kazanımlar arasında yer almaktadır.[122] Vural ve Baysal'a[123] göre "COP müzakerelerinde taslak metinlerdeki tartışmalı ifadelerin daraltılması, finans mimarisinin tasarımı ve izleme-raporlama düzeneklerinin kurulması gibi süreçlerde Türkiye'nin kolaylaştırıcı bir işlev üstlenmesi gerçekçi bir hedef olarak değerlendirilebilir".[124] Sıfır Atık'ın sağladığı uluslararası tanınırlık ve ilişki ağı, Türkiye'nin böyle bir rolü üstlenmesine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Ancak bu birikimin müzakerelerde fiilen kolaylaştırıcı bir role dönüşüp dönüşmeyeceği bu raporun sonuç bölümünde ele alınmaktadır.

Sektörel düzlemde Vural ve Baysal adil enerji geçişine odaklanmaktadır. Bu çalışmaya göre Türkiye hem fosil yakıt kullanan hem de yenilenebilir enerji yatırımlarını hızla artıran bir ülke olarak bu alanda kendine özgü bir konuma sahiptir.[125] Yazarlar Türkiye'nin iş gücü dönüşümü, yeniden beceri kazandırma, şebeke kapasitesi yatırımları ve standartların uyumlaştırılması gibi alanlardaki kendi deneyimlerinden hareketle somut uzlaştırma önerileri geliştirebilecek durumda olduğunu da belirtmektedir.[126] Sıfır Atık bu alanla doğrudan değil döngüsel ekonomi ve kaynak verimliliği üzerinden ilişkilidir. Projenin bu düzlemdeki katkısı döngüsel ekonomi reformunun orta gelirli bir ülkenin mali koşullarında da uygulanabildiğini göstermesidir. 2017-2025 döneminde ekonomiye sağlanan 365 milyar lira düzeyindeki katkı ve Sıfır Atık Yönetim Sistemi kapsamına alınan 217 bin bina ve tesis bunun göstergeleridir. Sıfır Atık Vakfı da bu deneyimi başka ülkelerin yararlanabileceği araçlara dönüştürmüştür. Türkçe ve İngilizce hazırlanan Sıfır Atık Ansiklopedisi, veriye dayalı ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla ülkelerin sıfır atık uygulamalarına

121 A/RES/77/161; Wasylina, "Green Diplomacy", 395.

122 "UN-Habitat Official: Eastern Europe and Central Asia Region Offers Vital Opportunities for Advancing Urban Transformation".

123 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

124 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

125 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

126 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli".

başladıkları yılları, kaydettikleri ilerlemeyi ve gelecek hedeflerini incelemektedir.[127] Sürdürülebilir COP31 Çerçevesi ise sıfır atık yönetimi protokollerini, karbon azaltımı ve dengeleme stratejilerini, sürdürülebilir lojistik ve ulaşım planlamasını, etkinlik mekanlarına yönelik çevresel standartları ve paydaş katılımı mekanizmalarını kapsayan, uluslararası düzeyde uyumlu bir yol haritası sunmaktadır.[128]

Mikro düzlemde Vural ve Baysal sınır aşan su, orman ve ekosistem anlaşmazlıklarına odaklanmaktadır. Yazarlara göre bu tür anlaşmazlıkların çözümünde veri uyumlaştırması, ortak izleme protokolleri ve tarafsız teknik değerlendirme temel unsurlardır.[129] Sıfır Atık bu unsurlarla örtüşen bir teknik deneyim sunmaktadır. Bu deneyim, Sıfır Atık Bilgi Sistemi üzerinden 2018'den bu yana işleyen izleme ve raporlama altyapısını ve ÇŞİDB'nin belediye kılavuzu gibi uygulama el kitaplarını kapsamaktadır. Sıfır Atık'tan ayrı yürütülen Sıfıra Yakın Atık programı kapsamında tamamlanan ve AB müktesebatıyla uyumlu olan atık olmaktan çıkma kriterleri çalışması da başka düzenleyici ortamlara aktarılabilir bir yöntem sunmaktadır.[130] Sıfır Atık Mavi kapsamında ise 2019'dan bu yana yaklaşık 325 bin ton deniz atığı toplanmıştır.[131] Bu çalışmalar Türkiye'ye Karadeniz ve Doğu Akdeniz'de deniz kirliliğine ilişkin bölgesel iş birliği açısından önemli bir teknik birikim kazandırmaktadır.

Deniz alanındaki diğer çalışmalar bu birikimin kapsamını göstermektedir. Bunlar arasında Türkiye Çevre Ajansı'nın 2023-2026 döneminde İstanbul ve Kocaeli sularında gerçekleştirdiği 76 bin 944 gemi denetimi ile Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde 17 koyda 856 tekneye hizmet veren mapa-şamandıra sistemi yer almaktadır. Ayrıca dört deniz süpürgesiyle

127 Selçuk Uysal, "Türkiye Releases Zero Waste Encyclopedia ahead of Hosting COP31", Anadolu Ajansı, 26 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkiye-releases-zero-waste-encyclopedia-ahead-of-hosting-cop31/3781903; "Türkiye Unveils Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31 Climate Summit", TRT World, 26 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.trtworld.com/article/c3451f3784f3; "Türkiye Launches Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31", Caspian Post, 26 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://caspianpost.com/regions/turkiye-launches-zero-waste-encyclopedia-ahead-of-cop31.

128 Selçuk Uysal ve Seyit Kurt, "Zero Waste Foundation Prepares Framework Document for COP31 ahead of Türkiye's Hosting", Anadolu Ajansı, 16 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/en/environment/zero-waste-foundation-prepares-framework-document-for-cop31-ahead-of-turkiyes-hosting/3772213.

129 Vural ve Baysal, "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli", mikro düzlem bölümü.

130 "Near Zero Waste in Turkey", 4, 16-18.

131 "No: 56, 30 March 2026, Regarding the International Day of Zero Waste", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 30 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.mfa.gov.tr/no_-56_-uluslararasi-sifir-atik-gunu-hk.en.mfa.

İstanbul, İzmir, Mersin ve Muğla kıyılarından 42 ton deniz çöpü toplanmıştır. Gemi atık süreçlerini uçtan uca dijitalleştirmeyi öngören Mavi Kart Takip Sistemi ile Deniz Kirliliği Takip Sistemi projeleri ise halen planlama aşamasındadır.[132] Fiji'deki COP öncesi toplantının kapanışında BM Genel Sekreterinin Okyanus Özel Temsilcisi Peter Thomson, Türkiye'nin bir Antalya Okyanus Bildirgesi için çalışacağı güvencesini verdiğini aktarmıştır.[133] Türkiye deniz alanındaki bu birikimi Antalya'daki görüşmelerde de gündeme getirecektir.

Resmi Söylemde Sıfır Atık

Türkiye, Sıfır Atık'ı resmi düzeyde de iklim diplomasisinin bir aracı olarak tanımlamaktadır. ÇŞİDB Bakanı Murat Kurum, Ocak 2023'te Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde düzenlenen "Ortak Evimiz Dünya için Sıfır Atık" programında bu bağlantıyı açıkça kurmuştur. ÇŞİDB Bakanı Kurum'a göre Sıfır Atık, devletler arası iklim diplomasisinde tüm devletlerin ve milletlerin geleceğini güvence altına alan bir hareket olarak o gün sergilenen birliktelikle tarihe altın harflerle geçecektir.[134] Dışişleri Bakanlığı da 30 Mart 2026 tarihli ve 56 sayılı basın açıklamasında Sıfır Atık'ı COP31 ile ilişkilendirmiştir. Açıklamaya göre Antalya'da 9-20 Kasım 2026 arasında düzenlenecek konferansın başkanı ve ev sahibi olarak Türkiye, COP31 süreci boyunca Sıfır Atık yaklaşımına da öncelik verecektir.[135]

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da 22 Eylül 2026'da BM 81. Genel Kurulu'na hitabında Sıfır Atık'ı COP31 ile birlikte ele almıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Antalya'da ev sahipliği yapacağı COP31'i finansman taahhütlerinin yerine getirildiği, teknoloji transferinin hızlandırıldığı ve verilen sözlerin somut adımlara dönüştürüldüğü bir "uygulama COP'u" olarak tanımlamıştır. Ayrıca zirvede iklim adaletinin öne çıkarıla-

132 *Faaliyet Bilgi Notu*.

133 "Pre-COP Closing Day Wrap", United Nations Climate Change, 8 Ekim 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://unfccc.int/news/pre-cop-closing-day-wrap.

134 "Our Common House, Zero Waste for the World Program was Held at the Presidential Complex", Sıfır Atık, (Ocak 2023), erişim 19 Ekim 2026, https://zerowaste.gov.tr/en/library/news/our-common-house-zero-waste-for-the-world-program-was-held-at-the-presidential-complex; "Emine Erdoğan, 'Ortak Evimiz Dünya için Sıfır Atık' Programına Katıldı", T.C. Cumhurbaşkanlığı, 17 Ocak 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/142553/emine-erdogan-ortak-evimiz-dunya-icin-sifir-atik-programina-katildi.

135 "No: 56, 30 March 2026, Regarding the International Day of Zero Waste".

cağını belirtmiş ve BM üyelerini COP31 Liderler Zirvesi'ne davet etmiştir. Aynı konuşmada iklim kriziyle mücadelenin pek çok yolu olduğunu söylemiş ve Sıfır Atık Hareketi'ni "tüm bu yolların birleştiği en sağlam köprü" olarak nitelemiştir.[136] Sıfır Atık'ın bir köprü olarak tanımlanması Türkiye'nin –bu raporun yedinci bölümünde ele alınan– köprü kurma rolüyle aynı dili kullanmaktadır.

Sayın Emine Erdoğan'ın 2023-2025 döneminde yaptığı konuşmalar, Sıfır Atık'ın Türkiye'nin iklim diplomasisi söyleminde kalıcı bir yer edindiğini göstermektedir. Emine Erdoğan 30 Mart 2023'te BM Genel Kurulu'nda ulusal bir girişim olarak başlayan Sıfır Atık'ın BM çatısı altında güçlü bir politikaya dönüştüğünü vurgulamıştır.[137] 17 Ekim 2025'te İstanbul'daki Uluslararası Sıfır Atık Forumu'nda ise Türkiye'nin iklim krizindeki payının çok düşük olmasına rağmen çözümün parçası olmak için var gücüyle çalıştığını belirtmiştir. Bu konuşmada 2017'de başlatılan Sıfır Atık Hareketi'ni bu hedefin en net göstergesi olarak nitelemiş, ülkeler arasında sıfır atık konusunda sağlanan mutabakatı da çevre konularında insanlık ailesi içindeki dayanışma ruhunun çok anlamlı bir örneği olarak değerlendirmiştir.[138]

Türkiye'nin bu söylemi uluslararası aktörlerin açıklamalarında da karşılık bulmuştur. Bu açıklamalar Sıfır Atık'ın sonuçlarını değerlendiren analizler değil Türkiye'nin girişimine yönelik takdir ifadeleridir. BM Genel Sekreteri Guterres 30 Mart 2023'teki toplantıda Türkiye'nin ve Emine Erdoğan'ın sıfır atık gibi kritik bir konudaki liderliğine duyduğu saygı ve takdiri dile getirmiştir.[139] Azerbaycan Cumhurbaşkanının İklim Konuları Özel Temsilcisi Muhtar Babayev de 2025 Uluslararası Sıfır Atık Forumu'nda ülkesinin Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi'ne katılımını duyururken "Türkiye, yalnız bir öncü değil dünyaya yön veren bir ülkedir" ifadesini kullanmıştır.[140] OECD Çevre Direk-

136 Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler 81. Genel Kurulu'nda yapılan konuşma, New York, 22 Eylül 2026; aktaran "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Birleşmiş Milletler 81. Genel Kurulu'na Hitap Etti", T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 22 Eylül 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskanierdogan-birlesmis-milletler-81-genel-kuruluna-hitap-etti.

137 "First Lady Erdoğan: We Stand Committed to Be a Part of the Solution Regarding Environmental Problems".

138 Emine Erdoğan, Uluslararası Sıfır Atık Forumu konuşması, 17 Ekim 2025.

139 António Guterres, BM Genel Kurul Salonu konuşması, 30 Mart 2023; "We are Determined to Be Part of the Solution to Environmental Issues".

140 Muhtar Babayev, Uluslararası Sıfır Atık Forumu konuşması, 17 Ekim 2025; "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope"; "Uluslararası Sıfır Atık Forumu İstanbul'da Başladı".

törü Jaime de Bourbon de Parme da COP31 öncesinde Türkiye'nin sıfır atık politikasında "mükemmel" olduğunu belirtmiş ve birçok ülkenin Türkiye'yi bir ilham kaynağı olarak görebileceğini ifade etmiştir.[141]

Sıfır Atık ve Diplomatik Güç

Nye'ın[142] tanımladığı "yumuşak güç" kavramı bir devletin istediği sonuçları zorlama ya da ödeme yerine çekim yoluyla elde edebilme kapasitesidir. Nye'a göre bu kapasite ülkenin kültürü, siyasi değerleri ve meşru görülen dış politikasına dayanmaktadır. Wasylina[143] bu yaklaşımı "yeşil diplomasi" kavramıyla çevre politikasına uyarlamakta ve yeşil girişimlerin yumuşak güç stratejisine dahil edilmesinin Türkiye'nin uluslararası konumu ve çekiciliğini güçlendireceğini ileri sürmektedir.[144] Sıfır Atık'ı bu stratejinin başlıca örneği olarak ele almak bu raporun değerlendirmesidir. Ancak yumuşak güç kavramı, Sıfır Atık'ın Türkiye'ye ne kazandırdığını tek başına açıklamamaktadır. Rapor, Sıfır Atık'ın geçici bir mesajdan çok kalıcı bir kapasite olarak işlediğini ileri sürmektedir. Bu kapasite, düzenli olarak yinelenen ölçülebilir çıktılara ve süreklilik taşıyan diplomatik yapılara dayanmaktadır. Bu ayrım önemlidir. Çünkü kurumsallaşmış kazanımlar bir iç politikanın zamanla dış politikada kalıcı bir konum kazanmasını sağlarken yalnızca mesaja dayanan girişimler ise sürekli yenilenmedikçe etkisini yitirmektedir.

Bu kapasitenin somut unsurları raporun önceki bölümlerinde ele alınmıştır. Diplomatik alanda bunlar A/RES/77/161 sayılı karar, bu kararla ilan edilen ve herhangi bir süre sınırı bulunmayan Uluslararası Sıfır Atık Günü ve karar tasarısını destekleyen 105 ülkedir. Başkanlığını Sayın Emine Erdoğan'ın yürüttüğü ve ilk yüz yüze toplantısını İstanbul'da yapan Danışma Kurulu ile İstanbul'daki BM-Habitat bölge ofisi de bu unsurlar arasındadır. Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyannamesi ve OECD çevre direktörünün olumlu değerlendirmesi de bunlara eklenmektedir. Ekonomik alanda 2017-2025 döneminde 365 milyar lira düzeyinde katkı sağlanmıştır. Çevresel alanda

141 De Parme'ın açıklaması; aktaran Taskin ve Yigit, "Türkiye Global Model for Zero Waste ahead of COP31: OECD".

142 Joseph S. Nye Jr., *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: PublicAffairs, 2004).

143 Wasylina, "Green Diplomacy".

144 Wasylina, "Green Diplomacy", 394.

ise yaklaşık 180 milyon ton sera gazı salımı önlenmiş, 613 milyon ağacın kesilmesinin önüne geçilmiş, 270 milyar kilovat saat enerji ve 2 trilyon litre su tasarruf edilmiştir. Türkiye bu kazanımların her birine müzakerelerde ve ikili görüşmelerde somut örnek olarak başvurabilmektedir.

Türkiye'nin net sıfır taahhüdü, ulusal katkı beyanları ve İklim Kanunu pek çok orta gelirli ülkenin iklim politikalarıyla benzerlik göstermektedir. Sıfır Atık ise Türkiye'ye BM bünyesinde kurumsallaşmış ve markalaşmış kendine özgü bir politika kazandırmaktadır. Sıfır Atık Vakfı'nın düzenlediği forumlara katılım da genişlemiştir. Ekim 2025'teki Uluslararası Sıfır Atık Forumu 104 ülkeden katılımcıyı bir araya getirirken Haziran 2026'daki İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu'nda ise 183 ülke temsil edilmiştir. Bu raporun yedinci bölümü bu birikimin COP31 sürecinde nasıl kullanıldığını ele almaktadır.

COP31 BAŞKANLIĞI VE SIFIR ATIK

COP31'in Kurumsal Yapısı

COP31, 9-20 Kasım 2026 arasında Antalya'da düzenlenecektir. Cumhurbaşkanı Erdoğan 1 Aralık 2023'te Dubai'deki COP28 Dünya İklim Eylemi Zirvesi'nde Türkiye'nin COP31 ev sahipliği adaylığını hatırlatmış ve konuşmasında Sıfır Atık'ın 2035 için yüzde 60 geri kazanım hedefini dile getirmiştir.[145] Belém'deki COP30'da kesinleşen Türkiye-Avustralya mutabakatına göre konferansın başkanlığı ve ev sahipliğini Türkiye, müzakereler başkanlığını da Avustralya üstlenmiştir. Türkiye bu düzenlemeyi hiçbir ülkenin geride bırakılmadığı daha adil ve kapsayıcı bir diplomasinin örneği olarak nitelendirmektedir.[146] ÇŞİDB Bakanı Kurum COP31 başkanı, Avustralya'nın İklim Değişikliği ve Enerji Bakanı Chris Bowen da müzakereler başkanı olarak görev yapmaktadır.[147]

145 Recep Tayyip Erdoğan, COP28 Dünya İklim Eylemi Zirvesi'nde yapılan konuşma, Dubai, 1 Aralık 2023; aktaran "2053 Yılı İtibarıyla Net Sıfır Emisyon Hedefini Gerçekleştirmeyi Öngörüyoruz", T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı, 1 Aralık 2023, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/2053-yili-itibariyla-net-sifir-emisyon-hedefini-gerceklestirmeyi-ongoruyoruz-haber-4173.

146 "Bakan Kurum: Türkiye, COP31'de Ev Sahipliği Yapacak", DHA, 23 Kasım 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.dha.com.tr/dunya/bakan-kurum-turkiye-cop31de-ev-sahipligi-yapacak-2763753.

147 "Türkiye Sets COP31 Dates and Appoints Australian Cattle Farmer as Youth Champion", Climate Home News, 14 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.climatechangenews.com/2026/04/14/turkiye-sets-cop31-dates-and-appoints-australian-cattle-farmer-as-youth-champion; "COP31 President-Designate Kurum Sends First Official Letter to UN Secretariat and States Parties", T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı, Haber No. 4905, 15 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/cop31-president-designate-kurum-sends-first-official-letter-to-un-secretariat-and-states-parties-news-4905.

COP31 süreci Antalya dışında da çeşitli toplantıları kapsamaktadır. COP öncesi toplantı 5-8 Ekim 2026 arasında Fiji'de yapılmış ve liderler etkinliği Tuvalu'da gerçekleştirilmiştir. Böylece hazırlık sürecinin bir bölümü Pasifik'teki küçük ada devletlerinde yürütülmüştür.[148] Dünya Liderler Zirvesi'nin ise 11-12 Kasım 2026 arasında Antalya'da yapılması öngörülmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan 22 Eylül 2026'da BM Genel Kurulu'nda BM üyelerini COP31 Liderler Zirvesi'ne davet etmiştir. COP31 hazırlık sürecinde 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü de kamu diplomasisi için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. ÇŞİDB Bakanı Kurum'un 27 Mart 2026'da ABD'de gerçekleştirdiği ve BM Genel Sekreteri António Guterres ile görüşmeyi de içeren temaslar öne çıkmıştır.[149] Dışişleri Bakanlığı da 30 Mart 2026 tarihli ve 56 sayılı basın açıklamasında Türkiye'nin COP31 süreci boyunca Sıfır Atık yaklaşımına öncelik vereceğini duyurmuştur.[150]

Uygulama COP'u Çerçevesi ve Türkiye'nin Köprü Kurma Rolü

SETA'nın 17 Mart 2026 tarihli "COP31'e Doğru" başlıklı çalışması Türkiye Başkanlığının COP31 için benimsediği yaklaşımı ortaya koymaktadır. Çalışmaya göre Türkiye'nin COP31 vizyonu "Geleceğin COP'u: Uygulama COP'u" olarak ifade edilmektedir. Bu vizyon, taahhütlerin artık yeterli olmadığı ve ihtiyacın somut, ölçülebilir eyleme kaydığı bir anlatıya dayanmaktadır. COP31'in diyalog, uzlaşı ve aksiyon olmak üzere üç temel değer üzerine inşa edilmesi beklenmektedir.[151] Bu vizyon Sıfır Atık deneyimiyle uyumludur. Nitekim ÇŞİDB de projenin sekiz yıllık sonuçlarını somut ve ölçülebilir göstergelerle aktarmaktadır. Diyalog ve uzlaşı vurgusu ise Sıfır Atık'ın BM'de oylamaya başvurulmadan kabul edilen kararla kazandığı çok taraflı destekle örtüşmektedir.

Aynı çalışma Türkiye'nin köprü rolünü de ele almaktadır. Çalışmaya göre iklim müzakerelerindeki tıkanıklıklar nadiren tek bir konudan doğmakta, finansman ve uyum, teknoloji ve ticaret, enerji dönüşümü ve toplumsal

148 "Türkiye Sets COP31 Dates and Appoints Australian Cattle Farmer as Youth Champion"; "Pre-COP Closing Day Wrap".

149 "Zero Waste and COP31 Diplomacy in the United States", T.C. ÇŞİDB, 27 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://ab.csb.gov.tr/en/news/zero-waste-and-cop31-diplomacy-in-the-united-states-304392.

150 "No: 56, 30 March 2026, Regarding the International Day of Zero Waste".

151 "COP31'e Doğru", SETA Odak, 17 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.setav.org/cop31e-dogru.

maliyetler birbirine bağlı biçimde ilerlemektedir. Köprü rolü, bu bağlantıları görünür kılan ve ilerlemeyi mümkün kılan denge noktalarını öne çıkaran bir diplomatik kapasiteye işaret etmektedir. Türkiye küresel salımlarda en büyük tarihsel kirleticiler grubuna dahil değildir. Bu durum Türkiye'ye iklim adaleti ve yük paylaşımı tartışmalarında daha dengeli bir dil kurma ve farklı tarafları ortak hedeflere ve uygulanabilir çözümlere davet ederken daha rahat bir üslup benimseme olanağı vermektedir.[152] Sıfır Atık ise yüksek hedefli bir taahhütten çok vatandaşa dönük bir uygulama programı olarak tasarlandığından bu tür uygulanabilir çözümlerin somut bir örneğini sunmaktadır.

COP31 Katılım Altyapısı Olarak Sıfır Atık Vakfı

Sıfır Atık Vakfı 24 Şubat 2026'da "cop.sifiratikvakfi.org" adresinde COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi'ni kurmuştur. Merkezin amacı COP31 sürecine yalnızca devletlerin değil toplumun tüm kesimlerinin katılımını sağlamaktır.[153] Merkezin "Fikrini Paylaş" platformuna yapılan başvurular tematik başlıklar altında toplanmaktadır. Bu başlıklar net sıfır ve karbonsuzlaşma, sürdürülebilir şehirler, atık azaltımı ve kaynak verimliliği, iklim adaleti ve kapsayıcılık, gençlik ve gelecek nesiller, doğa, arazi ve su, yenilik ve dijital çözümler ile küresel iş birliğidir.[154] Bunlardan "Atık Azaltımı ve Kaynak Verimliliği" başlığı doğrudan Sıfır Atık'ın alanına girmektedir.

Vakfın COP31 öncesinde yayımladığı Sıfır Atık Ansiklopedisi ve Sürdürülebilir COP31 Çerçevesi bu raporun altıncı bölümünde ele alınmıştır. Ansiklopedi geri dönüşüm oranları, ekonomik faydalar, kurtarılan ağaçlar, azaltılan sera gazı salımları, dönüştürülen binalar, hedef yıllar ve öngörülen geri dönüşüm oranlarına ilişkin ülke bazında karşılaştırmalı veriler de sunmaktadır.[155] Aralık 2025'te yayımlanan çerçeve ise konferansın sürdürülebi-

152 "COP31'e Doğru".

153 İrem Demir, "Sıfır Atık Vakfı COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi'ni Hayata Geçirdi", Anadolu Ajansı, 24 Şubat 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sifir-atik-vakfi-cop31-dijital-koordinasyon-merkezini-hayata-gecirdi/3838821; "COP31 Digital Coordination Center", Sıfır Atık Vakfı, 24 Şubat 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://sifiratikvakfi.org/en/zero-waste-foundations-cop31-digital-coordination-center.

154 Demir, "Sıfır Atık Vakfı COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi'ni Hayata Geçirdi".

155 Uysal, "Türkiye Releases Zero Waste Encyclopedia ahead of Hosting COP31"; "Türkiye Launches Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31"; "Türkiye Unveils Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31 Climate Summit".

lir biçimde düzenlenmesine yönelik protokollerin yanı sıra paydaş katılımı ve şeffaflık mekanizmalarını da içermektedir.[156]

COP31 için Nisan 2026'da bir "gençlik iklim şampiyonu" atanmıştır.[157] Gençliğe verilen bu önem Sıfır Atık'ın eğitim boyutuyla örtüşmektedir. Proje kapsamında 28 milyon kişiye farkındalık eğitimi verilmiş, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) da Sıfır Atık'ın örgün eğitimin her kademesinde yaygınlaştırılmasını ve seçilmiş üniversitelerde pilot programlar başlatılmasını öngörmüştür.

COP31 Öncesi Diplomatik Temaslar

COP31 Başkanı ve ÇŞİDB Bakanı Kurum 30 Mart Uluslararası Sıfır Atık Günü vesilesiyle 27 Mart 2026'da ABD'de bir dizi görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde ABD'deki sivil toplum temsilcilerine Türkiye'nin Sıfır Atık vizyonunu ve COP31 sürecini anlatmıştır. Ayrıca UNDP başkanı, UNEP icra direktörü ve BM genel sekreteri ile görüşmüştür. ÇŞİDB Bakanı Kurum'a Bakanlık ve İklim Değişikliği Başkanlığından üst düzey yetkililer eşlik etmiştir.[158] Sıfır Atık Vakfı'nın açıklamasına göre Guterres ile yapılan görüşmede enerji güvenliği, iklim finansmanı, teknoloji transferi ve döngüsel ekonomi ele alınmıştır. Aynı açıklamaya göre ziyaret kapsamında devlet dışı aktörlere yönelik programı vakıf başkanı ve COP31 yüksek düzeyli iklim şampiyonu yürütmüştür. Bu program çerçevesinde BM Küresel İlkeler Sözleşmesi, UNICEF ve UNDP yöneticileriyle özel sektör ve gençlik odaklı çözümler görüşülmüştür. New York'taki Türkevi'nde düzenlenen yuvarlak masa toplantısına aralarında Dünya Bankası, Gates Vakfı ve Global Methane Hub temsilcilerinin bulunduğu 80'den fazla kişi katılmıştır.[159]

Aynı dönemde Türkiye ile AB arasındaki iklim diplomasisi de yoğunlaşmıştır. İklim değişikliği başkanı 9 Nisan 2026'da Avrupa Komisyonu İklim

156 Uysal ve Kurt, "Zero Waste Foundation Prepares Framework Document for COP31 ahead of Türkiye's Hosting"; "Zero Waste Foundation Sets Sustainability Framework for COP31 in Türkiye", Türkiye Today, 16 Aralık 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://www.turkiyetoday.com/nation/zero-waste-foundation-sets-sustainability-framework-for-cop31-in-turkiye-3211424.

157 "Türkiye Sets COP31 Dates and Appoints Australian Cattle Farmer as Youth Champion".

158 "Zero Waste and COP31 Diplomacy in the United States".

159 "Zero Waste Foundation: Türkiye Positioned COP31 Vision at UN Meetings in New York", PR Newswire, 20 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.prnewswire.com/news-releases/zero-waste-foundation-turkiye-positioned-cop31-vision-at-un-meetings-in-new-york-302747590.html.

Eylemi Genel Müdürlüğünün uluslararası ilişkiler ve iklim finansmanı direktörüyle görüşmüştür. Görüşmede COP31 Aksiyon Ajandası, iklim değişikliğine uyum, Türkiye Başkanlığının dokuz tematik önceliği ve karbon piyasaları ele alınmış, Türkiye tarafı AB'den Aksiyon Ajandası'nda ortak liderlik üstlenmesini istemiştir.[160] Türkiye Nisan 2026'da Berlin'de düzenlenen 17. Petersberg İklim Diyaloğu'na da COP31 başkanlığını üstlenen ülke olarak katılmıştır. İklim değişikliği başkanı ayrıca Dünya Meteoroloji Örgütü genel sekreter yardımcısı ve Kayıp ve Zarara Yanıt Fonu yetkilileriyle de görüşmüştür.[161]

İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu

İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu, İstanbul Valiliği ile Sıfır Atık Vakfı'nın 1-7 Haziran 2026 arasında birlikte yürüttüğü İstanbul Sıfır Atık Haftası'nın ana etkinliği olarak 5-7 Haziran'da İstanbul Atatürk Havalimanı'nda yapılmıştır. Forum, "İklim Eylemi Olarak Sıfır Atık: Antalya Yolu" temasıyla Sayın Emine Erdoğan'ın onursal başkanlığında Sıfır Atık Vakfı tarafından düzenlenmiştir. Forumda 183 ülke temsil edilirken 120'den fazla bakan yer almıştır. Düzenleyicilerin verilerine göre forumda 500'den fazla kuruluştan 5 binden fazla katılımcı ve 247 konuşmacı yer almıştır. *Hürriyet Daily News*'e göre Sıfır Atık Haftası kapsamında kentte düzenlenen 1.500'den fazla etkinliğe 5 milyon kişi katılmıştır. Antalya'dan yaklaşık beş ay önce bu ölçekte bir katılımın sağlanması, Sıfır Atık'ın Türkiye için geçici bir mesajdan çok kalıcı bir diplomatik kapasite olduğuna ilişkin değerlendirmeyi desteklemektedir.[162]

160 "Climate Diplomacy Intensifies Between Türkiye and the EU", T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı, Haber No. 4906, 9 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/climate-diplomacy-intensifies-between-turkiye-and-the-eu-news-4906.

161 "17th Petersberg Climate Dialogue Kicks off in Berlin", T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı, Haber No. 4911, 21 Nisan 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/17th-petersberg-climate-dialogue-kicks-off-in-berlin-news-4911; "Director of Climate Change Hasar Attends Key Bilateral Meeting", T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı, Haber No. 4927, 6 Mayıs 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/director-of-climate-change-hasar-attends-key-bilateral-meeting-news-4927; "Director of Climate Change Hasar Meets with Loss and Damage Fund Delegation", T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı, Haber No. 4928, 7 Mayıs 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://iklim.gov.tr/en/director-of-climate-change-hasar-meets-with-loss-and-damage-fund-delegation-news-4928.

162 "Istanbul's Zero Waste Forum Wraps up with Focus on Circular Economy, Climate Action", *Hürriyet Daily News*, 7 Haziran 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.hurriyetdailynews.com/istanbuls-zero-waste-forum-wraps-up-with-focus-on-circular-economy-climate-action-222983; "Zero Waste Forum in Istanbul Shaped the Road to COP31", Sıfır Atık Vakfı, kapanış bülteni, 10 Haziran 2026.

Forumun kapanış bülteni ve yazarların oturumlarda tuttuğu notlara dayanarak şu değerlendirmeler yapılabilir.[163] Forumda öne çıkan ilk tema Türkiye Başkanlığının COP31 için benimsediği, hedeften uygulamaya geçiş anlayışıdır. Üst düzey oturumlarda çok taraflı sistemin artık yeni taahhütler, planlar ve niyet beyanlarına değil finansman, işleyen mekanizmalar ve uygulanabilir çözümlere ihtiyaç duyduğu dile getirilmiştir. Konuşmacılar iklim eylemi için farklı aktörleri bir araya getirmede önemli bir yol alındığını ancak uygulamada benzer bir başarının henüz sağlanamadığını sıkça vurgulamıştır. Bu vurgu bu raporun yedinci bölümünde ele alınan uygulama COP'u vizyonu ve dördüncü bölümündeki Sıfır Atık'ın ölçülebilir sonuçlarına dayanan değerlendirmeyle uyumludur. Nitekim Sıfır Atık gelecekteki hedeflerden ziyade gerçekleşmiş sonuçlar sunduğu için COP31 başkanlığının uygulama vurgusuna uygun bir örnek oluşturmaktadır.

Forumda öne çıkan ikinci tema döngüsel ekonomiye geçişin yalnızca devletlerin çabasıyla gerçekleştirilemeyeceğidir. Yönetişim ve finans oturumlarında döngüsel ekonominin finansmanı, sıfır atık çözümlerinin hibe desteğinden büyüme sermayesine geçişi ve ulusal hükümetlerin, şehirlerin ve özel sektörün rolleri ele alınmıştır. Bu oturumlarda atık miktarının büyük ölçüde tasarım, üretim, tedarik ve lojistik aşamalarında belirlendiği hatırlatılmış ve uygulamada özel sektörün de doğrudan sorumluluk üstlendiği çok aktörlü bir model savunulmuştur. Vakıf başkanı da kaynak tükenmesi, gıda israfı ve iklim değişikliğini ülkelerin artık tek başına çözemeyeceği ve tüm insanlığı ilgilendiren ortak sorunlar olarak tanımlamıştır. Oturumlarda sorumluluğun tüm paydaşlar arasında paylaşıldığı vurgulanmış; ülkeleri, şehirleri, araştırma kuruluşlarını, girişimleri ve sivil toplumu bir araya getiren sürekli ve çok paydaşlı bir uluslararası ortaklık mekanizmasının kurulması çağrısında bulunulmuştur.

Forumun bir günü bütünüyle gıda israfı ve metan konusuna ayrılmıştır. Bu oturumlarda gıda israfının önlenmesi ve gıdanın geri kazanımı, metan salımlarının azaltılması ve şehir düzeyindeki uygulamalarla birlikte ele alınmıştır. Metan atmosferde kısa süre kalan ancak ısınma etkisi yüksek bir sera gazı olduğundan gıda israfının azaltılması hızlı sonuç veren bir azaltım yolu

163 "Zero Waste Forum in Istanbul Shaped the Road to COP31"; yazarların gözlemi, İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu, İstanbul, 5-7 Haziran 2026. Ayrıca bkz. Çağla Vural, "Assessing the Zero Waste Forum and the COP31 Process", SETA Odak, 23 Haziran 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.setav.org/en/assessing-the-zero-waste-forum-and-the-cop31-process.

olarak sunulmuştur. Konuşmacılar gıda israfını bir verimlilik sorununun yanı sıra bir adalet sorunu olarak da ele almıştır. Sayın Emine Erdoğan da açılış konuşmasında gıda israfını hem çevresel hem de insani bir kriz olarak nitelendirmiş ve çöpe atılan gıdanın yalnızca dörtte birinin kurtarılmasıyla dünyadaki açlığın sona erdirilebileceğini belirtmiştir.[164] Önleme vurgusu tamir hakkı başlığında da öne çıkmıştır. Oturumlarda ürünlerin onarılabilmesi, yedek parçaya erişim ve ürün ömrünün uzatılması, planlı eskitmeyi önleyen ve elektronik atığı azaltan yapısal iklim önlemleri olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım raporun üçüncü bölümünde ortaya koyulan ve atık hiyerarşisinde önlemeyi en üst sıraya yerleştiren sıfır atık tanımıyla uyumludur. Ayrıca iklim politikasını vatandaşın gündelik yaşamıyla ilişkilendirerek daha anlaşılır kılmaktadır.

Düzenleyiciler forumun sonunda dört çıktı açıklamıştır. Antalya Yolu Bildirgesi, paydaşların gönüllü olarak benimseyebileceği niyetlerden oluşmaktadır. Şehir Eylem Taahhütleri Paketi şehirlerin kısa vadeli eylemleri, takvimleri ve destek ihtiyaçlarını; Gıda İsrafı ve Metan Eylem Rehberi ise gıda değer zinciri boyunca uygulanabilecek ölçeklenebilir müdahaleleri ve uygulama araçlarını içermektedir. Ortaklık ve Proje Havuzu da forumdaki eşleştirme görüşmeleriyle geliştirilen ve uygulamaya hazır iş birlikleri ve projeleri kapsamaktadır.[165] Bu çıktılar bağlayıcı nitelik taşımamakla birlikte COP31 sürecine somut öneriler ve projeler sunmayı amaçlamaktadır. Forum bu yönüyle Türkiye'nin Sıfır Atık'ı COP31'e uygulama araçlarıyla birlikte taşımayı hedeflediğini göstermektedir. Gönüllülük esasına dayanan bu araçların COP31'de müzakere edilen metinlere ne ölçüde yansıyacağı bu raporun sonuç bölümünde ele alınmaktadır.

164 "Istanbul's Zero Waste Forum Wraps up with Focus on Circular Economy, Climate Action".

165 "Zero Waste Forum in Istanbul Shaped the Road to COP31".

SONUÇ

Genel Değerlendirme

Sıfır Atık, Türkiye'de hem iç politika hem de iklim diplomasisinde somut sonuçlar üreten bir politikadır. İç politika açısından proje, ülkemizin döngüsel ekonomiye geçişinin operasyonel temelini oluşturmakta ve sistem düzeyindeki bir reformu mevzuata dayalı uygulamalarla vatandaşın gündelik yaşamına taşımaktadır. Nitekim ÇŞİDB verilerine göre ulusal geri kazanım oranı 2017'deki yüzde 13 düzeyinden 2025'te yüzde 37,53'e yükselmiş, aynı dönemde yaklaşık 180 milyon ton sera gazı salımı önlenmiştir. Proje ayrıca Dünya Bankası, Avrupa Çevre Ajansı ve OECD gibi kuruluşların değerlendirmelerinde yer almıştır. İklim diplomasisi açısından ise Sıfır Atık, ülkemizin uluslararası düzeyde en fazla kurumsallaşmış politika aracıdır. Türkiye'nin iklim politikaları arasında BM Genel Kurulu kararıyla ilan edilmiş bir uluslararası güne, BM genel sekreterinin kurduğu bir Danışma Kurulunun 2023-2026 dönemindeki başkanlığına ve karar tasarısına eş sunucu olarak katılan 105 ülkenin desteğine sahip tek politika Sıfır Atık'tır. Dışişleri Bakanlığı da Türkiye'nin COP31 süreci boyunca Sıfır Atık yaklaşımına öncelik vereceğini açıklamıştır.

Bu çerçeveden hareketle rapor, Sıfır Atık'ı Türkiye için geçici bir mesajdan çok kalıcı bir diplomatik güç unsuru olarak değerlendirmektedir. Bu değerlendirmenin temelinde ise projenin uluslararası kazanımlarının yalnızca itibara değil somut kurumsal sonuçlara dayanması yer almaktadır. Nitekim BM Genel Kurulu kararının Uluslararası Sıfır Atık Günü için bir bitiş tarihi öngörmemesi, bu günü bu kazanımların en kalıcı unsuru haline getirmektedir. Bu bağlamda Sıfır Atık Vakfı'nın Ekim 2025'te düzenlediği forumu 104 ülkeden katılım sağlanırken Haziran 2026'da gerçekleştirilen İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu'nda 183 ülke temsil edilmiştir. Bu artış Sıfır Atık'a yönelik uluslararası ilginin COP31 öncesinde genişlediğini göstermektedir.

İleriye Dönük Üç Gözlem

Birinci gözlem COP31'e ilişkindir. Antalya'daki zirve Sıfır Atık'ın BM'de bir uluslararası gün ve Danışma Kurulu başkanlığıyla elde ettiği kazanımların UNFCCC sürecinde müzakere edilen metinlere de yansıyıp yansımayacağını gösterecektir. Başkanlığın uygulama COP'u vizyonu sonuçları ölçülebilen politikaları öne çıkarırken[166] Sıfır Atık Vakfı'nın COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi de toplumun farklı kesimlerinin sürece katılımını kolaylaştırmaktadır.[167] ÇŞİDB Bakanı Kurum'un Mart 2026'daki ABD temasları,[168] Türkiye ile AB arasında yoğunlaşan iklim diplomasisi[169] ve Haziran 2026'daki İkinci Küresel Sıfır Atık Forumu da Türkiye'nin COP31 öncesinde yürüttüğü diplomatik hazırlıkların parçasıdır. Bu hazırlıkların Sıfır Atık açısından somut karşılığı ise sıfır atık yaklaşımının ya da atık önleme, gıda israfı ve metan gibi ilgili başlıkların COP31 kararları ve Aksiyon Ajandası kapsamındaki girişimlerde yer alması olacaktır.

İkinci gözlem Danışma Kurulunun geleceğine ilişkindir. Kurul, A/RES/77/161 sayılı kararın 1. paragrafı uyarınca üç yıllık bir süre için 12 Nisan 2023'te kurulmuş ve bu süre Nisan 2026'da dolmuştur.[170] UNEP İcra Direktörü Inger Andersen de 28 Mart 2026'da New York'ta düzenlenen

166 "COP31'e Doğru".

167 Demir, "Sıfır Atık Vakfı COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi'ni Hayata Geçirdi".

168 "Zero Waste and COP31 Diplomacy in the United States".

169 "Climate Diplomacy Intensifies Between Türkiye and the EU".

170 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

Uluslararası Sıfır Atık Günü programındaki konuşmasında kurulun üç yıllık görevini tamamlamakta olduğunu belirtmiş ve Sayın Emine Erdoğan'a kurul başkanlığındaki liderliği için teşekkür etmiştir.[171] Kurulun görev süresinin uzatılmasına, yenilenmesine ya da kalıcı bir yapıya dönüştürülmesine ilişkin henüz kamuoyuna açıklanmış bir karar bulunmamakta ve BM-Habitat da kurulun kuruluşundaki üç yıllık çerçeveyle tanımlamaya devam etmektedir.

Bu durumda asıl soru, Danışma Kurulunun görev süresinin dolmasından sonra Sıfır Atık'ın BM sistemindeki temsilinin nasıl sürdürüleceğidir. Görev süresinin ikinci bir dönem için yenilenmesi ya da kurulun İstanbul'daki BM-Habitat Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi'nden de yararlanılarak BM-Habitat bünyesinde kalıcı bir yapıya dönüştürülmesi için en uygun zaman Türkiye'nin COP31 başkanlığı dönemidir.[172] Uluslararası Sıfır Atık Günü herhangi bir süre sınırı olmaksızın devam etmekle birlikte kurulun görev süresinin dolmasıyla Sıfır Atık gündeminin uluslararası alanda sürdürülmesi şu aşamada büyük ölçüde Sıfır Atık Vakfı'nın forumları ve Türkiye'nin COP31 başkanlığına dayanmaktadır. Bu gündemin COP31 sürecinde yeniden bir BM yapısına kavuşturulması, Sıfır Atık'ın BM sistemindeki yerinin kalıcı hale gelmesi açısından önemli bir adım olacaktır.

Üçüncü gözlem Türkiye'nin ulusal iklim taahhütlerine ilişkindir. Nisan 2023'te sunulan güncellenmiş Birinci Ulusal Katkı Beyanı, Sıfır Atık Projesi'ni 2053 net sıfır hedefi açısından kritik bir unsur olarak tanımlamakta ve belediye atıklarının geri kazanım oranının 2035'e kadar yüzde 60'a çıkarılmasını hedeflemektedir. Ancak beyan, atık sektöründeki önlemlerin sağlayacağı salım azaltımını sayısal olarak göstermemektedir.[173] Türkiye COP30 öncesinde Kasım 2025'te sunduğu İkinci Ulusal Katkı Beyanı'nda ise 2035 yılı için referans senaryoya göre 466 milyon ton karbondioksit eş değeri azaltım sağlamayı ve salımlarını 643 milyon tonla sınırlamayı taahhüt etmiştir.[174] 7552 sayılı İklim Kanunu da ulusal katkı beyanlarında yer alan hedeflere yasal bir dayanak kazandırmıştır.[175] Bu durumda Sıfır Atık kapsamında sağ-

171 Inger Andersen, "Reducing Food Waste: A Multi-Purpose Solution for Climate and Economic Health", United Nations Environment Programme, New York, 28 Mart 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://www.unep.org/news-and-stories/speech/reducing-food-waste-multi-purpose-solution-climate-and-economic-health.

172 "Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope".

173 "Türkiye Updated First Nationally Determined Contribution".

174 "Türkiye Submits Its Second Nationally Determined Contribution to the United Nations".

175 "İklim Kanunu, Kanun No. 7552"; "Restoring the Lost Balance on Land and Sea".

lanan salım azaltımlarının yeni katkı beyanının uygulanması ve raporlanmasında ayrıca gösterilmesi, projenin Türkiye'nin 2053 net sıfır hedefine katkısını ölçülebilir kılacaktır.

Politika Öncelikleri

Raporun bulguları, projenin bir sonraki aşamasında öne çıkması beklenen dört öncelik alanını da ortaya koymaktadır. Bunların ilki bertaraf altyapısıdır. Türkiye bu alanda son yirmi yılda önemli bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Tablo 1'de yer alan ve TÜİK verilerine dayanan ulusal seriye göre belediye çöplüklerine gönderilen atık 2003'teki yaklaşık 16,5 milyon tondan 2024'te yaklaşık 3,5 milyon tona inerken işleme tesislerine gönderilen atık ise yaklaşık 7-8 milyon tondan 29 milyon tona yükselmiştir. Dünya Bankası'nın 2018 verilerine dayanan 2022 tarihli raporu ise atıkların yüzde 54'ünün gaz toplama sistemine sahip düzenli depolama alanlarında bertaraf edildiğini, yüzde 45'inin ise düzensiz depolama sahalarına gönderildiğini belirtmektedir.[176] Farklı dönemlere ve yöntemlere dayanan bu iki veri seti doğrudan karşılaştırılamamakla birlikte her ikisi de düzensiz depolamanın tamamen sona erdirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Dünya Bankası'na göre düzensiz depolamanın 2035'e kadar 50 puan azaltılması, uygun biçimde yönetilmeyen atıktan kaynaklanan sera gazı salımlarını 2020'ye kıyasla yüzde 85 oranında düşürebilecektir.[177] Bu nedenle bertaraf altyapısının güçlendirilmesi, projenin bir sonraki aşamasında iklim açısından da ölçülebilir bir kazanım sağlayacaktır.

İkinci öncelik alanı atık ithalatı ve geri kazanım verilerinin kapsamına ilişkindir. Türkiye'nin geri dönüşüm sektörü yurt içinde toplanan atığın yanı sıra önemli miktarda ithal atığı da işlemektedir. Nitekim Türkiye 2024'te AB'nin geri dönüştürülebilir ham madde ihracatında ilk sırada yer almış ve Birlikten sevk edilen 35,7 milyon tonun 12,3 milyon tonunu almıştır.[178] Bu durum sektörün işleme kapasitesini yansıtmakla birlikte ithalatın yurt içi geri kazanım hedefleriyle uyumlu biçimde yönetilmesini de gerekli kılmaktadır.

176 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 47.

177 *Türkiye Country Climate and Development Report*, 47-48.

178 "Exports in Recyclable Raw Materials Decreased in 2024", Eurostat, 24 Nisan 2025, erişim 19 Ekim 2026, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250424-2.

Türkiye bu doğrultuda 2021'den bu yana atık ithalatını sıkı kurallara bağlamıştır. 18 Mayıs 2021 tarihli ek genelge atık ithalatına ton başına teminat, taşımanın izlenmesi ve Mobil Atık Takip Sistemi (MoTAT) şartlarını getirmiştir. Ticaret Bakanlığı da aynı gün polietilen atıklarının ithalatını yasaklamış, Temmuz 2021'de ise bu atıkların ithalatını lisans şartına bağlamıştır.[179] Kimi unsurları 2020 genelgesine dayanan lisans ve kota rejimi o tarihten bu yana her yıl güncellenmiş ve bugün 2026/1 sayılı Atık İthalatı Uygulamaları Genelgesi ile yürütülmektedir. Bu rejim kapsamında atık ithal eden geri kazanım tesislerinin çevre iznine ve "atık ithalatçısı kayıt belgesi"ne sahip olması gerekmekte, ithalat miktarı ise tesisin lisanslı işleme kapasitesinin belirli bir oranıyla sınırlandırılmaktadır. İthal plastik atığın gümrük sahasından çıkabilmesi için MoTAT'a kaydedilmesi de zorunludur.[180] Bu aşamada atık ithalatının, yurt içinde ayrı toplanan atık miktarındaki artışla uyumlu biçimde kademeli olarak azaltılması öncelikli hedef olmalıdır. Böylece geri dönüşüm sektörünün ham madde ihtiyacı giderek daha büyük ölçüde Sıfır Atık sistemi aracılığıyla yurt içinden karşılanabilecektir. Geri kazanım verilerinde yurt içi kaynaklı atık ile ithal atığın ayrı ayrı gösterilmesi ve ithalat miktarları ile denetim sonuçlarının düzenli olarak yayımlanması da Türkiye'nin bu alandaki düzenleyici kapasitesini uluslararası alanda görünür kılacaktır. AB'nin 21 Mayıs 2026'dan bu yana uygulanan yeni atık sevkiyat düzenlemesi de atığın Birlik dışına ihracatına ilişkin koşulları sıkılaştırarak bu şeffaflığın önemini artırmaktadır.[181]

Üçüncü öncelik alanı projenin sosyal boyutuna özellikle atık toplayıcılarına ilişkindir. Atık toplayıcılarına ilişkin genelge 2022'de yayımlanmış ancak açıklanan veriler toplanan atık miktarına odaklanmakta ve bu işi yapanların durumuna ilişkin bilgi içermemektedir. Toplayıcıların gelirleri, iş güvenliği ve lisanslı sisteme katılımlarının da raporlanması, projeyi uluslara-

179 "Türkiye: The Government Bans the Import of Plastic Waste Following a Greenpeace Report", Global Trade Alert, Müdahale No. 85923, erişim 19 Ekim 2026, https://globaltradealert.org/intervention/85923-turkiye-the-government-bans-the-import-of-plastic-waste-following-a-greenpeace-report; "Türkiye: The Government Replaces an Import Ban on Plastic Waste with an Import Licensing Requirement", Global Trade Alert, müdahale No. 86745, erişim 19 Ekim 2026, https://globaltradealert.org/intervention/86745-turkiye-the-government-replaces-an-import-ban-on-plastic-waste-with-an-import-licensing-requirement.

180 "Atık İthalatı Uygulamaları Genelgesi 2026/1", ÇŞİDB, 2 Ocak 2026, erişim 19 Ekim 2026, https://webdosya.csb.gov.tr/v2/izmir/2026/03/At-k-thalat-Uygulama-Genelgesi-2026-1-20260306155440.pdf.

181 "Regulation (EU) 2024/1157 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on Shipments of Waste, OJ L, 2024/1157", EUR-Lex, 30 Nisan 2024, erişim 19 Ekim 2026, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1157/oj.

rası iklim gündeminde giderek önem kazanan adil geçiş tartışmalarıyla ilişkilendirecektir.

Dördüncü öncelik alanı ise Danışma Kurulunun geleceğidir. Kurulun görev süresinin yenilenmesi ya da BM-Habitat bünyesinde kalıcı bir yapıya dönüştürülmesi, Sıfır Atık'ın BM sistemindeki temsilinin COP31 başkanlığı sona erdikten sonra da sürmesini sağlayacaktır. Bu dört alanda atılacak adımlar Sıfır Atık'ın hem ülke içindeki sonuçlarını hem de uluslararası alandaki konumunu güçlendirecektir.

Raporun Kapsamı ve Sınırları

Raporda kullanılan verilerin kaynakları metinde ve dipnotlarda belirtilmiştir. Öne çıkan sayısal veriler büyük ölçüde ÇŞİDB'nin açıkladığı rakamlara dayanmakta ve metinde bu belirtilmektedir. Bu veriler BM kuruluşları, Dünya Bankası, OECD ve Avrupa Çevre Ajansı'nın değerlendirmeleri ve hakemli akademik çalışmalarla birlikte ele alınmıştır. Sıfır Atık uygulamalarının il düzeyindeki sonuçlarını ve 2025 tarihli İklim Kanunu'nun uygulamasını inceleyecek yeni çalışmalar bu değerlendirmeyi daha da derinleştirecektir. Rapor COP31'in sonuçlarına ilişkin bir öngörüde bulunmamakta, Sıfır Atık'ın bugüne kadar elde ettiği kurumsal ve söylemsel kazanımları değerlendirmektedir.

KAYNAKÇA

Andersen, Inger. "Reducing Food Waste: A Multi-Purpose Solution for Climate and Economic Health". United Nations Environment Programme, New York. 28 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.unep.org/news-and-stories/speech/reducing-food-waste-multi-purpose-solution-climate-and-economic-health.

Avrupa Komisyonu. *Towards a Circular Economy: A Zero Waste Programme for Europe*. COM(2014) 398 Final. Brüksel, 2 Temmuz 2014.

AZERTAC. "UN-Habitat Official: Eastern Europe and Central Asia Region Offers Vital Opportunities for Advancing Urban Transformation". 14 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://azertag.az/en/xeber/un_habitat_official_eastern_europe_and_central_asia_region_offers_vital_opportunities_for_advancing_urban_transformation-4078071.

Babayev, Muhtar. Uluslararası Sıfır Atık Forumu Açılış Oturumunda Yapılan Konuşma, İstanbul, 17 Ekim 2025. Aktaran Başer, Hikmet Faruk ve Türkay, Şaduman. "Uluslararası Sıfır Atık Forumu İstanbul'da Başladı". Anadolu Ajansı. 17 Ekim 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/uluslararasi-sifir-atik-forumu-istanbulda-basladi/3719442.

Başer, Hikmet Faruk ve Türkay, Şaduman. "Uluslararası Sıfır Atık Forumu İstanbul'da Başladı". Anadolu Ajansı. 17 Ekim 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/uluslararasi-sifir-atik-forumu-istanbulda-basladi/3719442.

Benington, John. "From Private Choice to Public Value?". *Public Value: Theory and Practice*. Der. Benington, John ve Moore, Mark H. Londra: Palgrave Macmillan, 2011.

Birpınar, Mehmet Emin ve Gürtepe, Ersin "The Road to Zero Waste: Case of Türkiye". *Zero Waste*. Der. Yenigün, Kasım; Turan, Abdulmenaf ve Çamaş, Tuğrul. T.C. ÇŞİDB. (2022). Erişim 19 Ekim 2026. https://zerowaste.gov.tr/content/uploads/pdf/sifir-atik-kitabi-en.pdf.

Candel, Melissa ve Paulsson, Jenny. "Enhancing Public Value with Co-Creation in Public Land Development: The Role of Municipalities". *Land Use Policy*, sayı 132 (2023): 106764.

Caspian Post. "Türkiye Launches Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31". 26 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://caspianpost.com/regions/turkiye-launches-zero-waste-encyclopedia-ahead-of-cop31.

Climate Home News. "Türkiye Sets COP31 Dates and Appoints Australian Cattle Farmer as Youth Champion". 14 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.climatechangenews.com/2026/04/14/turkiye-sets-cop31-dates-and-appoints-australian-cattle-farmer-as-youth-champion.

Council of the European Union. *Council Conclusions on Green Diplomacy*. Brüksel: 18 Mart 2024.

Daily Sabah. "Turkish First Lady to Join UN Session on 1st Int'l Zero Waste Day". 23 Mart 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.dailysabah.com/turkiye/turkish-first-lady-to-join-un-session-on-1st-intl-zero-waste-day/news.

Daily Sabah. "UN Zero Waste Advisory Board Holds 4th Meeting in Istanbul". 19 Ekim 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.dailysabah.com/turkiye/un-zero-waste-advisory-board-holds-4th-meeting-in-istanbul/news.

Daily Sabah. "UN Zero Waste Board Holds First Meeting in Istanbul". 1 Kasım 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.dailysabah.com/politics/un-zero-waste-board-holds-first-meeting-in-istanbul/news.

De Bourbon de Parme, Jaime. OECD Çevre Direktörlüğü Direktörü Sıfatıyla COP31 Öncesinde Yapılan Açıklama. Aktaran Anadolu Ajansı. "Türkiye Global Model for Zero Waste ahead of COP31: OECD". 31 Mart 2026.

Demir, İrem. "Sıfır Atık Vakfı COP31 Dijital Koordinasyon Merkezi'ni Hayata Geçirdi". Anadolu Ajansı. 24 Şubat 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/sifir-atik-vakfi-cop31-dijital-koordinasyon-merkezini-hayata-gecirdi/3838821.

Demirören Haber Ajansı. "'Sıfır Atık' ile Geri Kazanım Oranı Yüzde 37,53'e Yükseldi". 30 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.dha.com.tr/foto-galeri/sifir-atik-ile-geri-kazanim-orani-yuzde-37-53e-yukseldi-2845450.

"Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on Waste and Repealing Certain Directives (Waste Framework Directive). OJ L 312". 22 Kasım 2008.

Dünya Bankası. *Türkiye Country Climate and Development Report*. CCDR Series. Washington D.C.: World Bank Group. (2022). Erişim 19 Ekim 2026. http://hdl.handle.net/10986/37521.

Ellen MacArthur Foundation. "Circular Economy Principles". Son Güncelleme 21 Ağustos 2024. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-principles.

Ellen MacArthur Foundation. *Towards the Circular Economy*: *An Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition*. Cilt 1. (2013).

Erdoğan, Recep Tayyip. COP28 Dünya İklim Eylemi Zirvesi'nde Yapılan Konuşma, Dubai, 1 Aralık 2023. Aktaran T.C. İklim Değişikliği Başkanlığı. "2053 Yılı İtibarıyla Net Sıfır Emisyon Hedefini Gerçekleştirmeyi Öngörüyoruz". 1 Aralık 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://iklim.gov.tr/2053-yili-itibariyla-net-sifir-emisyon-hedefini-gerceklestirmeyi-ongoruyoruz-haber-4173.

Erdoğan, Recep Tayyip. Birleşmiş Milletler 81. Genel Kurulu'nda Yapılan Konuşma, New York, 22 Eylül 2026. Aktaran T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Birleşmiş Milletler 81. Genel Kurulu'na Hitap Etti". 22 Eylül 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskanierdogan-birlesmis-milletler-81-genel-kuruluna-hitap-etti.

EUR-Lex. "Regulation (EU) 2024/1157 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on Shipments of Waste, Amending Regulations (EU) No 1257/2013 and (EU) 2020/1056 and Repealing Regulation (EC) No 1013/2006. OJ L, 2024/1157". 30 Nisan 2024. Erişim 19 Ekim 2026. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1157/oj.

European Commission. *Turkey 2019 Report*. Commission Staff Working Document SWD(2019) 220 final. Brüksel. 29 Mayıs 2019. Erişim 19 Ekim 2026. https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2019_en.

European Environment Agency. "Waste Management Country Profile: Türkiye". (Mart 2025). Erişim 19 Ekim 2026. https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/waste-and-recycling/municipal-and-packaging-waste-management-country-profiles-2025/tr-municipal-waste-factsheet.pdf/@@download/file.

Eurostat. "Exports in Recyclable Raw Materials Decreased in 2024". 24 Nisan 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250424-2.

Giannotta, Valeria. "Zero Waste: A Movement of Social Responsibility". Anadolu Ajansı. 15 Eylül 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/en/analysis/opinion-zero-waste-a-movement-of-social-responsibility/2992583.

Global Trade Alert. "Türkiye: The Government Bans the Import of Plastic Waste Following a Greenpeace Report". Müdahale No. 85923. Erişim 19 Ekim 2026. https://globaltradealert.org/intervention/85923-turkiye-the-government-bans-the-import-of-plastic-waste-following-a-greenpeace-report.

Global Trade Alert. "Türkiye: The Government Replaces an Import Ban on Plastic Waste with an Import Licensing Requirement". Müdahale No. 86745. Erişim 19 Ekim 2026. https://globaltradealert.org/intervention/86745-turkiye-the-government-replaces-an-import-ban-on-plastic-waste-with-an-import-licensing-requirement.

Guterres, António. "The Role of Zero Waste as a Transformative Solution in Achieving the Sustainable Development Goals". BM Genel Kurul Salonu, New York, 30 Mart 2023.

Henden Şolt, Hatice Burçin. "Evaluation of the Zero Waste Project in Istanbul District Municipalities from the Perspective of Sustainable Urban Planning". *Sustainability* 15, sayı 15 (2023): 11896.

Hürriyet Daily News. "Istanbul's Zero Waste Forum Wraps up with Focus on Circular Economy, Climate Action". 7 Haziran 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.hurriyetdailynews.com/istanbuls-zero-waste-forum-wraps-up-with-focus-on-circular-economy-climate-action-222983.

Hürriyet Daily News. "Türkiye Prevents 2.8 Million Tons of Plastic Waste through Paid Bag Policy". 8 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.hurriyetdailynews.com/turkiye-prevents-2-8-million-tons-of-plastic-waste-through-paid-bag-policy-219724.

İklim Yatırım Fonları. "Near Zero Waste in Turkey: Moving Toward a Circular Economy by Monetizing Waste". (2019). Erişim 19 Ekim 2026. https://www.cif.org/sites/cif_enc/files/knowledge-documents/turkey_now_program_case_study_final.pdf.

ICLEI – Local Governments for Sustainability. "UN Zero Waste Advisory Board Holds First Meeting in Istanbul". 10 Kasım 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://iclei.org/news/un-zero-waste-advisory-board-holds-first-meeting-in-istanbul.

Keleş, Özlem Tuğçe. "Climate Change as a New Communication Tool in the Context of Science Diplomacy". *Science Diplomacy for Global Challenges*. Der. Şeker, Muzaffer ve Doğrul, Mürsel. Ankara: TÜBA, 2025.

Nye, Joseph S., Jr. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, 2004.

OECD. *The Circular Economy in Cities and Regions: Synthesis Report*. Paris: OECD Publishing, 2020.

PR Newswire. "Zero Waste Foundation: Türkiye Positioned COP31 Vision at UN Meetings in New York". 20 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.prnewswire.com/news-releases/zero-waste-foundation-turkiye-positioned-cop31-vision-at-un-meetings-in-new-york-302747590.html.

Politics Today. "Restoring the Lost Balance on Land and Sea: Turkey's Climate Law". 30 Eylül 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://politicstoday.org/restoring-the-lost-balance-on-land-and-sea-turkeys-climate-law.

Republic of Türkiye. "Türkiye Updated First Nationally Determined Contribution". UNFCCC'ye sunulmuştur, Nisan 2023.

Resmi Gazete. "İklim Kanunu, Kanun No. 7552". Sayı 32951. 9 Temmuz 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/07/20250709-1.htm.

Resmi Gazete. "Sıfır Atık Yönetmeliği. Sayı 30829". 12 Temmuz 2019. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190712-9.htm.

Salihoğlu, Güray; Turhan, Şule; İpeker, Gaffar İhsan ve Salihoğlu, Nezih Kamil. "Circular Economy in Turkey". *Circular Economy: Recent Trends in Global Perspective*. Der. Sadhan Kumar Ghosh ve Sannidhya Kumar Ghosh. Singapur: Springer, 2021.

ScrapMonster. "Turkey's Bag Fee Policy Eliminates 2.8 Million Tonnes of Plastic Waste". 9 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.scrapmonster.com/news/plastic-recycling/turkeys-bag-fee-policy-eliminates-2.8-million-tonnes-of-plastic-waste-2026-3-9/98639.

Seko, Yeter Ada ve Mcmurtry, Alyssa. "UN-Habitat Chief Says COP31 Must Spotlight Cities in Climate Negotiations". Anadolu Ajansı. 21 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/en/greenline/climate-change/un-habitat-chief-says-cop31-must-spotlight-cities-in-climate-negotiations/1829938.

SETA. "COP31'e Doğru". SETA Odak. 17 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.setav.org/cop31e-dogru.

Sevinç Çetin, Fatma. "BM-HABITAT, İstanbul'da Bölge Ofisi Kuracak". Anadolu Ajansı. 29 Ocak 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bm-habitat-istanbulda-bolge-ofisi-kuracak-/3465668.

Sevinç Çetin, Fatma. "Sıfır Atık Projesi ile 7 Yılda 74,5 Milyon Ton Atık Ekonomiye Kazandırıldı". Anadolu Ajansı. 5 Haziran 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/sifir-atik-projesi-ile-7-yilda-74-5-milyon-ton-atik-ekonomiye-kazandirildi/3589450.

Sıfır Atık. "2026 Yılı Aylık Sıfır Atık Temaları Belirlendi". Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü. 30 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/2026-yili-aylik-sifir-atik-temalari-belirlendi.

Sıfır Atık. "First Lady Erdoğan: We Stand Committed to Be a Part of the Solution Regarding Environmental Problems". Erişim 19 Ekim 2026. https://zerowaste.gov.tr/en/library/news/first-lady-erdogan-we-stand-committed-to-be-a-part-of-the-solution-regarding-environmental-problems.

Sıfır Atık. "Our Common House, Zero Waste for the World Program was Held at the Presidential Complex". (Ocak 2023). Erişim 19 Ekim 2026. https://zerowaste.gov.tr/en/library/news/our-common-house-zero-waste-for-the-world-program-was-held-at-the-presidential-complex.

Sıfır Atık. "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı". 30 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratik.gov.tr/kutuphane/haberler/sifir-atik-ile-90-milyon-ton-atik-geri-donusume-kazandirildi.

Sıfır Atık Vakfı. "COP31 Digital Coordination Center". 24 Şubat 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratikvakfi.org/en/zero-waste-foundations-cop31-digital-coordination-center.

Sıfır Atık Vakfı. "Emine Erdoğan: We are Determined to Be Part of the Solution to Environmental Issues". 3 Haziran 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratikvakfi.org/en/emine-erdogan-we-are-determined-to-be-part-of-the-solution.

Sıfır Atık Vakfı. "Emine Erdoğan: Zero Waste is the Name of a Brand New Era We are Creating with Hope". 17 Ekim 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratikvakfi.org/en/emine-erdogan-zero-waste-is-the-name-of-a-brand-new-era-we-are-creating-with-hope.

Sıfır Atık Vakfı. "The 4th Meeting of the UN High-Level Advisory Board on Zero Waste was Held under the Chairmanship of Emine Erdoğan". 18 Ekim 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://sifiratikvakfi.org/en/the-4th-meeting-of-the-un-high-level-advisory-board-on-zero-waste-was-held-under-the-chairmanship-of-emine-erdogan.

Sıfır Atık Vakfı. "Zero Waste Forum in Istanbul Shaped the Road to COP31". Kapanış Bülteni. 10 Haziran 2026.

Sıfır Atık Vakfı. "Zero Waste Goodwill Declaration". Erişim 18 Haziran 2026. https://sifiratikvakfi.org/en/declaration-of-goodwill.

Sıfır Atık Vakfı Veri Merkezi. *Waste Management in Türkiye: Regional Distribution and the Zero Waste Perspective*. Araştırma Raporu-7. 29 Nisan 2026.

Şafak, Gökçe Nur ve Denek, Selçuk. "An Analysis of the Zero Waste Project from the Perspective of Public Value". *İçtimaiyat* 10, sayı 1 (2026): 1-16.

Şehitoğlu, Recep. "The Female Face of Turkish Public Diplomacy: An Analysis of First Lady Emine Erdoğan's Activities through the Lens of Public

Diplomacy". *Türkiye's Public Diplomacy Ecosystem: A Reflection on Evolving Practices*. Der. Oğuz Güner. Cham: Palgrave Macmillan, 2025.

Taskin, Esra ve Yigit, Seyma. "Türkiye Global Model for Zero Waste ahead of COP31: OECD". Anadolu Ajansı. 31 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/en/greenline/climate-change/turkiye-global-model-for-zero-waste-ahead-of-cop31-oecd/1829700.

T.C. Cumhurbaşkanlığı. "Emine Erdoğan, 'Ortak Evimiz Dünya için Sıfır Atık' Programına Katıldı". 17 Ocak 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/142553/emine-erdogan-ortak-evimiz-dunya-icin-sifir-atik-programina-katildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı. "President Erdoğan Signs 'Global Commitment to Zero Waste for the World, Our Common Home' in New York". 18 Eylül 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.tccb.gov.tr/en/news/542/149488/president-erdogan-signs-declaration-of-goodwill-for-global-commitment-to-zero-waste-for-the-world-our-common-home-in-new-york.

T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. "President Erdoğan Signs Global Zero Waste Declaration of Goodwill in New York". 18 Eylül 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.iletisim.gov.tr/english/haberler/detay/president-erdogan-signs-global-zero-waste-declaration-of-goodwill-in-new-york.

T.C. ÇŞİDB. "2018 Referans Yılına Ait Ulusal Ambalaj Verileri". (2022). ÇŞİDB. 2025 Yılı İdare Faaliyet Raporu. (Şubat 2026). Erişim 19 Ekim 2026. https://webdosya.csb.gov.tr/v2/strateji/2026/02/2025-YILI-DARE-FAAL-YET-RAPORU-20260227155128.pdf.

T.C. ÇŞİDB. "Atık İthalatı Uygulamaları Genelgesi 2026/1". 2 Ocak 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://webdosya.csb.gov.tr/v2/izmir/2026/03/At-k-thalat-Uygulama-Genelgesi-2026-1-20260306155440.pdf.

T.C. ÇŞİDB. "Emine Erdoğan Hanımefendi BM Genel Kurulu Sıfır Atık Özel Oturumu'nda Konuştu". 13 Nisan 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://ab.csb.gov.tr/haberler/emine-erdogan-hanimefendi-bm-genel-kurulu-sifir-atik-ozel-oturumu-nda-konustu-282696.

T.C. ÇŞİDB. Faaliyet Bilgi Notu. Ankara: Türkiye Çevre Ajansı, 11 Ağustos 2026. ÇŞİDB. "Sıfır Atık ile 90 Milyon Ton Atık Geri Dönüşüme Kazandırıldı". 30 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://csb.gov.tr/haberler/sifir-atik-ile-90-milyon-ton-atik-geri-donusume-kazandirildi-304434.

T.C. ÇŞİDB. "Zero Waste and COP31 Diplomacy in the United States". 27 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://ab.csb.gov.tr/en/news/zero-waste-and-cop31-diplomacy-in-the-united-states-304392.

T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı. "17th Petersberg Climate Dialogue Kicks off in Berlin". Haber No. 4911. 21 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://iklim.gov.tr/en/17th-petersberg-climate-dialogue-kicks-off-in-berlin-news-4911.

T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı. "Climate Diplomacy Intensifies Between Türkiye and the EU". Haber No. 4906. 9 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://iklim.gov.tr/en/climate-diplomacy-intensifies-between-turkiye-and-the-eu-news-4906.

T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı. "Director of Climate Change Hasar Attends Key Bilateral Meeting". Haber No. 4927. 6 Mayıs 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://iklim.gov.tr/en/director-of-climate-change-hasar-attends-key-bilateral-meeting-news-4927.

T.C. ÇŞİDB İklim Değişikliği Başkanlığı. "Director of Climate Change Hasar Meets with Loss and Damage Fund Delegation". Haber No. 4928. 7 Mayıs 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://iklim.gov.tr/en/director-of-climate-change-hasar-meets-with-loss-and-damage-fund-delegation-news-4928.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. "Uluslararası Sıfır Atık Günü Hk.". 30 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.mfa.gov.tr/no_-56_-uluslararasi-sifir-atik-gunu-hk.en.mfa.

TRT World. "Türkiye Unveils Zero Waste Encyclopedia ahead of COP31 Climate Summit". 26 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.trtworld.com/article/c3451f3784f3.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT) Tarafından Temsil Edilen Birleşmiş Milletler Arasında Doğu Avrupa ve Orta Asya Ülkeleri İçin Türkiye Cumhuriyeti'nde BM-Habitat Bölge Ofisi Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/3487) ve Dışişleri Komisyonu Raporu". Sıra Sayısı 267, 28. Dönem, 4. Yasama Yılı. 3 Nisan 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y4/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/ed516827-477a-4ece-a000-fdb164030a07.pdf.

Türkiye Today. "Zero Waste Foundation Sets Sustainability Framework for COP31 in Türkiye". 16 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.turkiyetoday.com/nation/zero-waste-foundation-sets-sustainability-framework-for-cop31-in-turkiye-3211424.

UNDP Türkiye. "The First Global Goals Action Award of UNDP Turkey Goes to the Zero Waste Project of the Country". 25 Mart 2021. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.undp.org/turkiye/press-releases/first-global-goals-action-award-undp-turkey-goes-zero-waste-project-country.

UN-Habitat. "The United Nations Secretary-General's Advisory Board on Zero Waste". Erişim 19 Ekim 2026. https://unhabitat.org/advisoryboardzerowaste.

UN-Habitat. "UN Advisory Board Names 20 City Leaders in Zero Waste". 27 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://unhabitat.org/news/27-mar-2026/un-advisory-board-names-20-city-leaders-in-zero-waste.

UN-Habitat. "UN Advisory Board on Zero Waste Outlines Good Practices in Waste Management". 27 Mart 2024. Erişim 19 Ekim 2026. https://unhabitat.org/un-advisory-board-on-zero-waste-outlines-good-practices-in-waste-management.

United Nations. "Zero Waste Day: UN Calls for a War on Garbage". UN News. 30 Mart 2023. Erişim 19 Ekim 2026. https://news.un.org/en/story/2023/03/1135187.

United Nations Climate Change. "Pre-COP Closing Day Wrap". 8 Ekim 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://unfccc.int/news/pre-cop-closing-day-wrap.

United Nations Climate Change. "Türkiye: Status of Ratification, Paris Agreement". Erişim 19 Ekim 2026. https://unfccc.int/node/61221.

United Nations General Assembly. "Promoting Zero-Waste Initiatives to Advance the 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/77/161". 53. Genel Toplantıda Oylamaya Başvurulmadan Kabul Edilmiştir. 14 Aralık 2022 (taslak A/C.2/77/L.19/Rev.1). Erişim 19 Ekim 2026. https://digitallibrary.un.org/record/3998545.

United Nations Treaty Collection. "Paris Agreement, Chapter XXVII.7.d". Status of Treaties. Erişim 19 Ekim 2026. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27.

Uysal, Selçuk. "Türkiye Releases Zero Waste Encyclopedia ahead of Hosting COP31". Anadolu Ajansı. 26 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkiye-releases-zero-waste-encyclopedia-ahead-of-hosting-cop31/3781903.

Uysal, Selçuk ve Kurt, Seyit. "Zero Waste Foundation Prepares Framework Document for COP31 ahead of Türkiye's Hosting". Anadolu Ajansı. 16 Aralık 2025. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.aa.com.tr/en/environment/zero-waste-foundation-prepares-framework-document-for-cop31-ahead-of-turkiyes-hosting/3772213.

Vural, Çağla. "Assessing the Zero Waste Forum and the COP31 Process". SETA Odak. 23 Haziran 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.setav.org/en/assessing-the-zero-waste-forum-and-the-cop31-process.

Vural, Çağla ve Baysal, Başar. "Türkiye'nin İklim Diplomasisi Potansiyeli: Üç Düzlemli Bir Kapasite Değerlendirmesi". SETA Odak. 17 Mart 2026. Erişim 19 Ekim 2026. https://www.setav.org/turkiyenin-iklim-diplomasisi-potansiyeli-uc-duzlemli-bir-kapasite-degerlendirmesi.

Wasylina, Ellen. "Green Diplomacy: The Soft Power Axis of Türkiye's Public Diplomacy". *Türkiye's Public Diplomacy Ecosystem: A Reflection on Evolving Practices*. Der. Oğuz Güner. Cham: Palgrave Macmillan, 2025.

ABDULMENAF TURAN

Ankara Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Lisans eğitimini İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde, yüksek lisansını Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda ve doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Kent ve Çevre Bilimleri Dalı'nda 2008'de tamamlamıştır. 2009'da Yrd. Doç. Dr., 2013'te Yerel Yönetimler, Kent ve Çevre Politikası alanında Doç. Dr. ve 2018'de yine aynı alanda Prof. Dr. ünvanlarını almıştır. 2008-2025 arasında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanan *Çevre, Şehir ve İklim* dergisinin editörlüğünü yürütmektedir.

ÇAĞLA VURAL

SETA İklim Değişikliği ve Çevre Programı'nda araştırmacı olarak yer almaktadır. Ankara Bilim Üniversitesi bünyesinde, TÜBİTAK tarafından desteklenen "Türkiye'nin Uluslararası İklim Diplomasisinde Köprü Rolü: Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Bir İnceleme" başlıklı araştırma projesini yürüten Vural, aynı zamanda uluslararası ilişkiler alanında dersler vermektedir. Yakın zamanda Doğu Akdeniz'deki denizel yerli olmayan "istilacı" türlerin ekonomik, insani ve ekolojik güvenliğe etkilerini inceleyen TÜBİTAK destekli doktora sonrası (*post-doc*) çalışmasını tamamlamıştır. Vural'ın araştırma alanları uluslararası ilişkiler teorileri, çevre güvenliği, iklim değişikliği politikaları ve ekolojik zorlukların güvenlik boyutlarını kapsamaktadır. Dr. Vural özellikle yeşil aklamadan (*greenwashing*) çevre suçlarına kadar uzanan küresel ekolojik tehditler ve güvenlik dinamikleri üzerine yoğunlaşmaktadır.

DİLEK AĞA

SETA İklim Değişikliği ve Çevre Programı'nda çalışmalarını sürdürmektedir. Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmekte olup tez çalışmasını iklim ve güvenlik ilişkisi üzerine yürütmektedir. Yüksek lisans derecesini aynı bölümden almıştır. Araştırmaları iklim güvenliği, güvenlikleştirme, iklim kaynaklı göç, sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası deniz hukuku alanlarında yoğunlaşmaktadır. Bu alanlarda hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri ve bilimsel toplantılarda sunulmuş bildirileri bulunmaktadır.

RAPOR

TÜRKİYE'NİN İKLİM DİPLOMASİSİNDE SIFIR ATIK

ABDULMENAF TURAN, ÇAĞLA VURAL, DİLEK AĞA

Sıfır Atık Projesi 2017'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın himayesinde başlatılmış ve o tarihten bu yana Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) tarafından yürütülmektedir. Proje ilk sekiz yılında ülke içinde ölçülebilir sonuçlar üretmiştir. ÇŞİDB verilerine göre ulusal geri kazanım oranı 2017'deki yüzde 13 düzeyinden 2025'te yüzde 37,5'e yükselirken bu dönemde 90 milyon ton geri dönüştürülebilir atık işlenerek ekonomiye 365 milyar lira kazandırılmıştır.

Proje uluslararası alanda da karşılık bulmuştur. 2022'de BM Genel Kurulu Türkiye'nin sunduğu ve 105 ülkenin eş sunucu olarak desteklediği kararla "30 mart"ı Uluslararası Sıfır Atık Günü ilan etmiştir. Ayrıca BM genel sekreterinin kurduğu Danışma Kurulunun başkanlığını 2023-2026 döneminde Emine Erdoğan üstlenmiş, BM-Habitat'ın Doğu Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi İstanbul'da açılmıştır.

Bu rapor Sıfır Atık'ın Türkiye için iki boyutta işlev gördüğünü ileri sürmektedir. Proje bir yandan ülkenin döngüsel ekonomiye geçişinin operasyonel temelini oluştururken diğer yandan da Türkiye'nin iklim diplomasisine kurumsallaşmış bir politika aracı kazandırmaktadır. Rapor bu çerçevede projenin iç dönüşüm sonuçları, BM sistemindeki kazanımları ve Kasım 2026'da Antalya'da düzenlenecek COP31'in başkanlığını üstlenen Türkiye'nin bu süreçteki hazırlıklarını incelemektedir. Ayrıca bertaraf altyapısı, atık ithalatının yönetimi, projenin sosyal boyutu ve Danışma Kurulunun geleceği olmak üzere projenin bir sonraki aşaması için dört öncelik alanı önermektedir.

SETA

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

9 786255 703910